

LISTOPAD 2008

ROČNÍK XVI

ČÍSLO 2

PLANETA

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

**Česká republika
a mnohostranné environmentální smlouvy
v letech 2007 – 2009**

Česká republika a mnohostranné environmentální smlouvy v letech 2007–2009

Editoři:

Ing. Klára Quasnitzová
JUDr. Jiří Hlaváček

Autoři:

JUDr. Eva Adamová, CSc.	RNDr. Jan Kučera, CSc.
Ing. Jakub Achrer	Mgr. Darina Liptáková, Ph.D.
Ing. Fedor Bruoth	Ing. Bc. Jan Maršák, Ph.D.
Mgr. Ivana Biková	Ing. Doubravka Nedvědová
Ing. Pavel Forint	Ing. Martina Pásková, Ph.D.
Ing. Tereza Friedlová	Mgr. Lukáš Pokorný
JUDr. Jiří Hlaváček	Ing. Klára Quasnitzová
RNDr. Pavla Hýčová	Mgr. Markéta Renéová
Ing. Hana Jiráková	Ing. Simona Rohrböcková
Ing. Pavel Jílek	Ing. Irena Sedláčková
Ing. Tomáš Kažmierski	Ing. Kateřina Šebková, Ph.D.
Ing. Kateřina Konečná	Mgr. Jana Vavřinová
Mgr. Helena Kostínková	Mgr. Libuše Vlasáková
Mgr. Helena Kostohryzová	Ing. Pavel Zámyslický
RNDr. Ondřej Klouček, Ph.D.	Ing. Vlastimil Zedek

PLANETA

edice pro životní prostředí

Ročník XVI, číslo 2/2008

Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10,
tel.: 267 122 549, fax: 267 126 549

Výroba Informica, s.r.o.

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí a vychází
jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí

MK ČR E 8063

ISSN tištěná verze 1801-6898

ISBN 978-80-7212-478-7

Obsah

1. PROGRAM ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ (UNEP) A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEHO RÁMCI	3
1.1 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na chemické látky a odpady	3
1.1.1 Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu	3
1.1.2 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování	4
1.1.3 Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu (tzv. Úmluva PIC)	6
1.1.4 Stockholmská úmluva o perzistentních organických polutantech	6
1.2 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na přírodu	7
1.2.1 Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)	7
1.2.2 Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)	9
1.2.3 Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti (CPB).....	11
1.2.4 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)	12
1.2.5 Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat	14
2. ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SE ZVLÁŠTNÍM STATUTEM	15
2.1 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Kjótský protokol	15
2.2 Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe (UNCCD)	17
2.3 Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství	18
2.4 Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě	19
3. EVROPSKÁ HOSPODÁŘSKÁ KOMISE ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ (EHK OSN) A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	20
3.1 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP)	20
3.2 Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva)	22
3.3 Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (tzv. Protokol PRTR)	23
3.4 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujícím hranice států (tzv. Espoo úmluva)	23
3.5 Protokol o strategickém posuzování životního prostředí (tzv. Protokol SEA)	24
3.6 Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer	24
3.7 Protokol o vodě a zdraví	25
3.8 Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujícím hranice států	26
4. RADA EVROPY A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	26
4.1 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (tzv. Bernská úmluva)	27
4.2 Evropská úmluva o krajině	27
5. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ PRO VĚDU, VÝCHOVU A KULTURU (UNESCO) A ENVIRONMENTÁLNÍ SMLOUVY SJEDNANÉ V JEJÍM RÁMCI	28
5.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (tzv. Ramsarská úmluva)	28
5.2 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví	29
SEZNAM PŘÍLOH	31
SEZNAM ZKRATEK	32

1. Program Organizace spojených národů pro životní prostředí (UNEP) a environmentální smlouvy sjednané v jeho rámci

Program OSN pro životní prostředí (United Nations Environment Programme, UNEP)¹ vznikl na základě rozhodnutí 27. zasedání Valného shromáždění OSN č. 2997 (XXVII) ze dne 15. 12. 1972. Sídli v hlavním keňském městě Nairobi v úřadovně OSN.

K hlavním úkolům UNEP patří podpora rozvoje mezinárodní spolupráce v oblasti životního prostředí, koordinace environmentálních programů OSN, sledování stavu životního prostředí ve světě, předkládání návrhů řešení nejdůležitějších problémů životního prostředí, podpora rozvoje výzkumu, zajištění výměny a šíření informací o životním prostředí. UNEP odpovídá za environmentální stránku udržitelného rozvoje a její propojení s ekonomickou a sociální dimenzí udržitelného rozvoje.

ČR² je členem nejvyššího orgánu UNEP, kterým je Řídící rada UNEP tvořená zástupci 58 států, volenými Valným shromážděním OSN na základě rovnoměrného regionálního zastoupení na čtyřleté období. Řídící rada jedná a rozhoduje o všech otázkách spadajících do působnosti UNEP, schvaluje program práce a rozpočet včetně příspěvků do Environmentálního fondu UNEP.

UNEP je složen ze sedmi sekcí (divizí). Jedna z nich je zaměřena na environmentální právo a úmluvy. UNEP podporuje vývoj práva životního prostředí v členských státech a na globální úrovni, implementaci, dodržování a kontrolu plnění mnohostranných environmentálních smluv zejména v rozvojových státech a státech s transformující se ekonomikou. Činí tak formou právní a technické pomoci, poradenství, přípravou a školením odborníků. Úkolem UNEP je rovněž prosazovat propojení a koordinaci mezi mnohostrannými environmentálními smlouvami s cílem dosáhnout maximálně efektivního využití zdrojů na globální, regionální i národní úrovni.

UNEP spravuje sekretariáty řady mnohostranných environmentálních smluv, a to na základě mandátu plynoucího z dané smlouvy či rozhodnutí konference smluvních stran. Jedná se o sekretariáty smluv zaměřených na chemické látky, odpady, ochranu přírody a regionálních moří.

1.1 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na chemické látky a odpady

1.1.1 Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy a Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu

Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy byla sjednána dne 22. 3. 1985 za účelem ochrany lidského zdraví a životního prostředí proti nepříznivým účinkům lidské činnosti, které mění

nebo by mohly měnit ozonovou vrstvu. Její 193 smluvní strany spolupracují především při systematických pozorováních a výzkumu stavu ozonové vrstvy a při výměně informací. Konkrétní závazky naplňující cíl stanovený ve Vídeňské úmluvě jsou upraveny prováděcím Montrealským protokolem o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu. Protokol byl sjednán dne 19. 9. 1987. Jeho cílem je přijímat a realizovat celosvětová opatření na vyloučení výroby a spotřeby téměř 100 regulovaných látek, které ozonovou vrstvu poškozují. Upravuje nakládání s látkami populárně označovanými jako tvrdé (CFC) nebo měkké (HCFC) freony, s halony a dále výrobu a použití methylobromidu. Regulované látky jsou chemicky velmi stálé. Pronikají do vyšších vrstev atmosféry, kde způsobují zeslabování ozonové vrstvy, která život na Zemi chrání před vysoce intenzivním UV-zářením. K Protokolu dosud přistoupilo 193 států. Bývalá ČSFR přistoupila k Úmluvě i Protokolu dne 1. 10. 1990 a dne 30. 12. 1990 vstoupily obě smlouvy pro ČSFR v platnost. Česká republika, jako nástupnický stát ČSFR, sukcedovala do smluv s účinností od 1. 1. 1993. Vídeňská úmluva, Montrealský protokol a jeho změny byly vyhlášeny ve Sbírce mezinárodních smluv (č. 108 až 113/2003 Sb. m. s.). Ozonový sekretariát sídlí v úřadovně OSN v keňské Nairobi.³

¹ Podrobnější informace o UNEP naleznete v čísle 7/2007 časopisu Planeta.

² Členství Rumunska, Ruské federace a ČR končí v ŘR UNEP 31. 12. 2009.

³ K 20. výročí Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, byla v r. 2007 vydána publikace: Jakub Achrer (editor): „Ochrana ozonové vrstvy v České republice“, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2007, ISBN 978-80-7212-8

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

V roce 2007 se pracovníci odboru ochrany ovzduší a mnohostranných vztahů MŽP aktivně zapojili do jednání 27. zasedání otevřené pracovní skupiny (OEWG) smluvních stran Montrealského protokolu (4. – 7. 6. 2007, Nairobi, Keňa), 19. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu spojeného s oslavou 20. výročí sjednání Protokolu (17. – 21. 9. 2007, Montreal, Kanada), 51., 52. a 53. zasedání Výkonného výboru Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu (jeho členem byla Česká republika v letech 2005 – 2007) a 6. zasedání Regionální ozonové sítě pro střední a východní Evropu (26. 2. – 2. 3. 2007, Ašchabad, Turkmenistán).

Nejdůležitějším výstupem jednání v rámci pracovní skupiny a zasedání smluvních stran je úprava Montrealského protokolu, kterou se zavádí zpřísněný režim ukončení výroby a spotřeby HCFC. Byla přijata po dlouhých jednáních zahájených již na 26. zasedání otevřené pracovní skupiny v Nairobi v r. 2006 a v rámci tzv. Stockholmské skupiny. Úprava se týká jak států článku 5 („rozvojové země“), tak i států článku 2 („hospodářsky vyspělé státy“). Její konečná podoba je kompromisem ze šesti různých návrhů. Státům článku 2 je předepsán následující harmonogram: do roku 2010 snížit výrobu a spotřebu o 75 %, do roku 2015 o 90 % a do roku 2020 ukončit výrobu a spotřebu úplně s výjimkou 2,5 % pro servisní účely do roku 2030. Státy článku 5 se budou řídit harmonogramem: do roku 2015 snížit výrobu a spotřebu o 10 %, do roku 2020 o 35 %, do roku 2025 o 67,5 % a do roku 2030 ukončit výrobu a spotřebu úplně s výjimkou 2,5 % pro servisní účely do roku 2040.

19. zasedání smluvních stran (MOP 19) projednalo nominace pro udělení výjimek na spotřebu látek CFC pro výrobu léčivých přípravků na léčbu chronických plicních onemocnění ve formě dávkovacích inhalerů (MDI) obsahujících jako hnací plyny CFC pro smluvní strany - hospodářsky vyspělé státy, a to pro rok 2008 a 2009. Pro rok 2008 bylo schváleno pro Evropská společenství (ES) 200 tun a pro Ruskou federaci 212 tun. Na rok 2009 bylo pro Spojené státy americké schváleno 282 tun CFC. Značná část inhalerů vyrobených v těchto státech jde však na vývoz do rozvojových zemí. Smluvní strany, kterým byla udělena výjimka, se zavázaly již nevyrábět CFC pro MDI po roce 2009.

Na MOP 19 proběhlo jednání o konečných výjimkách pro hospodářsky vyspělé státy pro kritické použití methylbromidu na rok 2008. Na rok 2008 byly schváleny dodatečné výjimky v celkovém rozsahu 1.113,685 tun a na rok 2009 výjimky v rozsahu 4.339,339 tun. V celkovém objemu výjimek pro rok 2009 dosud nejsou započteny nominace navržené v roce 2008.

Součástí MOP 19 Montrealského protokolu byla oslava 20. výročí jeho podepsání dne 16. 9. 1987 v Montrealu a udílení cen za zvláštní zásluhy o naplnění Protokolu, kterou obdržel i JUDr. Jiří Hlaváček, ředitel odboru mnohostranných vztahů Ministerstva životního prostředí České republiky. Při této příležitosti byla MOP 19 přijata Montrealská deklarace, v níž smluvní strany potvrdily své odhodlání nadále snižovat spotřebu látek poškozujících ozonovou vrstvu a upozornily na důležitost urychlené obnovy ozonové vrstvy ve vztahu ke změně klimatu a na příležitost spolupráce mezi mezinárodními smlouvami v oblasti ochrany životního prostředí.

Představitelé ČR se dále účastnili 51., 52. a 53. zasedání Výkonného výboru Mnohostranného fondu pro implementaci Montrealského protokolu, kde jako jeho členové zastupovali hospodářsky vyspělé státy východoevropského regionu OSN. Na zasedáních prosadili do jednání

otázku implementace projektů v Turkmenistánu. Projekt v tomto státě byl proto zařazen do aktualizovaného plánu práce na rok 2008. Dále se podíleli na prosazení projektů pro posílení mezinárodní regionální spolupráce, zejména v oblasti prevence ilegálního obchodování v africkém regionu, a podporovali schválení projektů pro východoevropský region. 53. zasedání Výkonného výboru zahájilo sérii jednání o způsobu administrace projektů v oblasti ukončení výroby a spotřeby HCFC v souvislosti s úpravou přijatou na 19. zasedání smluvních stran. Tato záležitost bude ve Výkonném výboru projednána v roce 2008, kdy post ve Výkonném výboru Mnohostranného fondu po ČR přebírá Rumunsko.

V rámci 6. zasedání Regionální ozonové sítě pro střední a východní Evropu předala ČR své zkušenosti s činností Státního fondu životního prostředí v oblasti ochrany ozonové vrstvy a informovala o výsledcích Sympózia k nezákonné mezinárodní přepravě chemických látek (6. – 8. 11. 2006, Praha).

Priority do konce roku 2009

Prioritou v roce 2008 bude plnění rozhodnutí 19. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu, příprava na 8. konferenci smluvních stran Vídeňské úmluvy a 20. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu (17. – 21. 11. 2008, Doha, Katar), včetně aktivní účasti na 28. zasedání otevřené pracovní skupiny (7. – 11. 7. 2008, Bangkok, Thajsko).

Prioritními tématy v rámci Protokolu do roku 2009 budou:

- výjimky pro kritické používání methylbromidu v hospodářsky vyspělých státech;
- výjimky pro základní použití CFC;
- harmonogram ukončení výjimek kritického používání halonů v požární technice;
- synergie mezi Montrealským protokolem a jinými smlouvami, zejména Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu a jejím Kjótským protokolem;
- zařazení n-propylbromidu (případně jiných látek) na seznam látek poškozujících ozonovou vrstvu ve smyslu Montrealského protokolu;
- změny ve fungování Montrealského protokolu;
- v listopadu 2008 bude přijat nový tříletý rozpočet pro Mnohostranný fond pro plnění Montrealského protokolu.

V době předsednictví ČR v Radě EU se nebude konat zasedání smluvních stran ani zasedání otevřené pracovní skupiny smluvních stran. Předběžně je datum OEWG 29 stanoveno na 20. – 24. 7. 2009 (Ženeva, Švýcarsko). ČR se v době předsednictví bude podílet na přípravě pozic EU pro toto zasedání v rámci pracovních orgánů Evropské komise.

1.1.2 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování

Basilejská úmluva představuje nejvýznamnější globální mezinárodně právní dokument upravující pohyb nebezpečných odpadů přes státní hranice za účelem jejich zneškodňování i využívání. Byla sjednána dne 22. 3. 1989. Bývalá ČSFR přistoupila k Úmluvě dne 24. 7. 1991. Úmluva vstoupila v platnost dne 5. 5. 1992. Česká republika, jako nástupnický stát ČSFR, sukcedovala do Basilejské úmluvy s účinností od 1. 1. 1993 (č. 100/1994 Sb.). Úmluva má 170 smluvních stran a její sekretariát sídlí v Ženevě (Švýcarsko). Dne 22. 9. 1995 byla rozhodnutím 3. zasedání konference smluvních stran přijata Změna Basilejské

úmluvy zakazující vývoz nebezpečných odpadů ze zemí OECD, ES a Lichtenštejnska mimo tyto státy. ČR Změnu přijala dne 28. 2. 2008. Změnu ratifikovalo 63 smluvních stran, ovšem dosud nevstoupila v platnost. Evropská společnost inkorporovala text Úmluvy včetně Změny do nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů. Toto nařízení je přímo aplikovatelné v ČR.

Cíle Basilejské úmluvy jsou:

- snížit pohyby nebezpečných a ostatních odpadů, které jsou předmětem Úmluvy přes hranice států na minimum v souladu s postupy pro správné nakládání s těmito odpady z hlediska životního prostředí;
- zneškodňovat nebezpečné odpady a ostatní odpady co nejbližší jejich zdroji;
- minimalizovat vznik nebezpečných odpadů co do množství a nebezpečnosti;
- zajistit přísnou kontrolu pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a prevenci nelegální přepravy;
- zakázat přepravu nebezpečných odpadů do zemí, které nedisponují legislativní, administrativní a technickou kapacitou k jejich řízení a zneškodňování v souladu s environmentálně šetrnými metodami;
- pomáhat rozvojovým zemím a zemím s transformující se ekonomikou při transpozici systémů environmentálně bezpečného řízení nakládání s odpady, které v těchto zemích jsou vytvářeny.

Z Basilejské úmluvy vyplývá pro ČR povinnost podávat pravidelné zprávy. Jejich součástí jsou údaje o legislativním a technickém zázemí pro nakládání s nebezpečnými odpady, statistiky produkce, vývozu a dovozu nebezpečných odpadů apod. Tuto reportingovou povinnost za ČR plní odbor odpadů Ministerstva životního prostředí. Zprávy odevzdané smluvními stranami jsou klíčovým zdrojem informací o implementaci a dodržování Úmluvy v jednotlivých státech.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Od 1. 9. 2007 má Basilejská úmluva novou výkonnou tajemnici, Katharinu Kummer-Peiry, původem ze Švýcarska. Mezi její priority patří posílení regionálních center, jejichž prostřednictvím je Úmluva implementována, spolupráce se soukromým sektorem (partnerství) a mobilizace zdrojů.

Ve dnech 3. – 7. 9. 2007 se v Ženevě uskutečnilo 6. zasedání otevřené pracovní skupiny (OEWG 6) Basilejské úmluvy. jednání proběhlo v době předsednictví Portugalska v Radě EU, které však vzhledem ke svým omezeným kapacitám předalo výkon předsednické funkce v této agendě Německu. Cílem OEWG 6 bylo připravit návrhy rozhodnutí pro 9. zasedání konference smluvních stran (COP 9). Na zasedání byla řešena řada technických záležitostí: příprava revize technických návodů pro použití pneumatiky, skládkování, spalování a odpady z domácností, perzistentní organické polutanty (POPs), nejlepší dostupné techniky a nejlepší environmentální praxe, nebezpečné vlastnosti H10 (schopnost uvolňovat toxické plyny ve styku s vodou nebo vzduchem), H11 (toxická - chronická nebo akutní), návody k environmentálně šetrnému nakládání s použitými mobilními telefony a telefony s ukončenou životností a následně partnerská spolupráce v problematice počítačových zařízení. Program partnerské spolupráce mezi Basilejskou úmluvou a soukromým sektorem byl spuštěn v r. 2002. Od té doby je činné Partnerství pro mobilní telefony a Partnerství pro počítačová zařízení. Dále se smluvní strany zabývaly harmonizací a koordinací označování chemických látek, návrhem nových kódů v položkách přílohy VIII Basilejské úmluvy ve vztahu k POPs, návrhem na jazykovou revizi příloh VIII a IX Basilejské úmluvy. Úmluva se dále angažuje v problematice odpadů obsahujících rtuť a azbest. Jednání se také věnovalo otázkám

souvisejícím s nezákonnou přepravou a nezákonným uložením odpadů a strategickým záležitostem, včetně přezkumu činnosti regionálních a koordinačních center Úmluvy a přezkumu plnění strategického plánu Basilejské úmluvy. Podporu získalo posílení spolupráce a koordinace mezi Basilejskou úmluvou a smlouvami zaměřenými na chemické látky a posílení spolupráce s Mezinárodní námořní organizací v oblasti environmentálně šetrné demontáže lodí.

Možnosti jak zlepšit implementaci Basilejské úmluvy, zákaz vývozu odpadů do zemí mimo OECD dle Změny Basilejské úmluvy, environmentálně šetrné nakládání s loděmi, odpady s POPs a použité pneumatiky byly také tématy neformálního jednání ředitelů specializovaných na nakládání s odpady členských států EU, které se konalo dne 4. 12. 2007 v Bruselu.

28. 12. 2007 odeslala ČR zprávu dle čl. 13 a 16 Úmluvy za rok 2005 a 28. 3. 2008 za rok 2006.

Ve dnech 23. – 27. 6. 2008 se na Bali uskutečnilo 9. zasedání konference smluvních stran. Jeho součástí bylo Světové fórum na téma „Odpadové hospodářství s ohledem na lidské zdraví a existenci“. Na základě výstupů fóra, na kterém zastupoval ČR náměstek ministra životního prostředí Ing. Karel Bláha, CSc., byla v závěru zasedání přijata Baliská deklarace, kterou smluvní strany stvrzují svou připravenost naplňovat principy Úmluvy.

Úspěchem COP 9 bylo přijetí rozhodnutí o posílení spolupráce a koordinace mezi Basilejskou úmluvou, Stockholmskou úmluvou o perzistentních organických polutantech a Rotterdamskou úmluvou o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu. Opatření pro posílení spolupráce při implementaci smluv na národní, regionální i mezinárodní úrovni, která povedou k efektivnějšímu využívání prostředků na smlouvy vynakládaných, budou účinná až po schválení konferencemi smluvních stran všech dotčených smluv, tzn. v květnu 2009. Dalším úspěchem bylo nastartování procesu přezkumu účinnosti stávajícího Strategického plánu Úmluvy na léta 2002 – 2010 a zahájení jednání o jeho nástupci, strategickém rámci na dalších 10 let.

Smluvní strany se opětovně neshodly na výkladu článku Úmluvy o vstupu v platnost Změny Basilejské úmluvy z r. 1995. Státy byly vyzvány k urychlené ratifikaci Změny a k zapojení se do nových iniciativ za účelem mj. posílení kapacit k monitoringu a odhalování nezákonných přeprav odpadů.

Pro další rozvoj Úmluvy jsou velmi důležitá partnerství se soukromým sektorem, která budou nadále činná v problematikách počítačových zařízení a použitých mobilních telefonů, mobilních telefonů s ukončenou životností a odpadů obsahujících rtuť ve spolupráci s divizí UNEP pro chemické látky. Prověřena bude možnost spolupráce s Rámcovou úmluvou OSN o změně klimatu.

V rámci Mezinárodní námořní organizace (IMO) je vyjednávána Úmluva pro bezpečnou a environmentálně šetrnou recyklaci lodí. Smluvní strany Basilejské úmluvy byly vyzvány k zapojení se do vyjednávání s cílem zajištění ekvivalentní míry kontroly a prosazování nově vznikající Úmluvy v porovnání s existující mírou kontroly a prosazování nastavenou Basilejskou úmluvou. Na úrovni EU byla v červnu 2008 přijata Zelená kniha o zlepšení postupů demontáže lodí. Členské státy jsou vyzvány k urychlenému přijetí účinných opatření na úrovni EU a důslednému uplatňování nařízení o přepravě odpadů. Česká republika uvítala projednání uvedených mechanismů na mezinárodní

úrovni zejména ve vztahu problému obsahu nebezpečných látek, které jsou součástí konstrukčních materiálů lodí, a nebezpečných odpadů vzniklých při demontáži lodí.

Priority do konce roku 2009

Díky rozhodnutí o konání 10. zasedání konference smluvních stran Basilejské úmluvy až po třech letech, tzn. v r. 2011, se v době předsednictví České republiky v Radě EU nebude konat žádné zasedání smluvních stran Basilejské úmluvy. ČR však bude koordinovat přípravu stanovisek EU dle přijatých rozhodnutí COP 9 (viz příloha č. 1) a jménem EU je dodá sekretariátu Úmluvy ve stanovených termínech. V otázce šetrné recyklace lodí ČR předběžně požádala o převzetí koordinace Francii. Nejnáročnějším úkolem bude příprava stanoviska EU k novému strategickému rámci Úmluvy, které má být odesláno do 30. 6. 2009.

Prioritou je také řádné plnění reportingové povinnosti a vyhlášení příloh Basilejské úmluvy ve Sbírce mezinárodních smluv.

1.1.3 Rotterdamská úmluva o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu (tzv. Úmluva PIC)

Cílem Úmluvy je ochrana životního prostředí a zdraví člověka před nepříznivými účinky nebezpečných chemických látek. Úmluva obsahuje seznam nebezpečných látek, na které se vztahuje postup předchozího souhlasu. Tento seznam zahrnuje průmyslové chemikálie a účinné látky na ochranu rostlin, jejichž použití je v řadě zemí zakázáno nebo významně omezeno. Pro každou látku uvedenou v seznamu se vypracuje hodnotící dokument, který shrnuje její nebezpečnost a důvody omezení jejího používání. Úmluva byla sjednána dne 10. 9. 1998 a vstoupila v platnost dne 24. 2. 2004 a má v současné době 122 smluvních stran, včetně Evropského společenství. Česká republika podepsala Úmluvu dne 22. 6. 1999. Ratifikační listina ČR byla uložena u depositáře dne 12. 6. 2000 (č. 94/2005 Sb.m.s.). Sekretariát sídlí částečně v Ženevě (Švýcarsko) a částečně v Římě (Itálie).

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 7. – 9. 10. 2007 se v Praze konal odborný seminář pro státy střední a východní Evropy. Regionální seminář pořádaný Ministerstvem životního prostředí České republiky byl zaměřený na řešení otázek odborného posouzení a vyhodnocení nebezpečnosti chemických látek a pesticidů navržených k zařazení do přílohy III Úmluvy, na hledání možností bližší spolupráce v oblasti expertního posouzení nebezpečných vlastností a jejich dopadů na zdraví lidí a životní prostředí. Část semináře byla věnována diskusi o předávání informací o vývozech/dovozech nebezpečných chemických látek a pesticidů a výměně praktických zkušeností určených vnitrostátních orgánů (DNAs) s touto částí programu Rotterdamské úmluvy.

Národní kontaktní osoba ČR pro Úmluvu Mgr. Darina Liptáková, Ph.D., byla nominována za region střední a východní Evropy do Výboru pro přezkum chemických látek na období září 2007 – září 2011.

Smluvní strany Rotterdamské úmluvy souhlasily se zapojením do činnosti společné pracovní skupiny Rotterdamské, Basilejské a Stockholmské úmluvy, která měla mandát připravit návrh na posílení spolupráce těchto smluv na programové i administrativní úrovni. Za region střední a východní Evropy byly do skupiny nominovány ČR, Slovinsko a Arménie. V letech 2007 – 2008 se konala tři zasedání této

skupiny (26. – 28. 3. 2007, Helsinky, 10. – 13. 12. 2007, Vídeň, 25. – 28. 3. 2008, Řím). Skupina připravila balík konkrétních opatření pro posílení spolupráce při implementaci smluv na národní, regionální i mezinárodní úrovni. Vyzývá ke koordinovanému využívání regionálních center, spolupráci v oblasti podávání zpráv, technických a vědeckých otázek, šíření veřejného povědomí, při mobilizaci zdrojů apod. Výkonový ředitel UNEP by měl ve spolupráci s generálním ředitelem Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) zajistit pro tyto smlouvy společnou administrativní, právní, informační, finanční službu a službu pro mobilizaci zdrojů. Společná služba by měla být vytvořena také pro oblast informačních technologií. Funkčnost na prozatímním základě vytvořených společných služeb by měla být přezkoumána na mimořádných zasedáních konferencí smluvních stran všech tří smluv, které se budou konat návazně na zvláštní zasedání Řídící rady UNEP v únoru 2010. Aby mohly být společné služby poskytovány a aby bylo možno transparentně diskutovat program společných aktivit, bude nutné vytvořit společné vedení dotčených tří sekretariátů, sladit rozpočtové cykly smluv a organizovat jejich zasedání koordinovaně. Rozhodnutí však bude účinné až poté, co bude přijato konferencemi smluvních stran Rotterdamské a Stockholmské úmluvy, tzn. v květnu 2009. Rozhodnutí přispěje ke zviditelnění smluv zaměřených na chemické látky a odpady v rámci OSN a usnadní mobilizaci zdrojů pro tato z hlediska životního prostředí a lidského zdraví velmi významná témata.

Priority do konce roku 2009

Mezi priority bude patřit obelání 4. konference smluvních stran (COP 4) ve dnech 27. – 31. 10. 2008 v Římě a zasedání Výboru pro přezkum chemických látek v březnu 2009. Cílem bude vytvářet kapacity a posilovat lidské zdroje v řízení procesu mezinárodního obchodu s nebezpečnými chemickými látkami a pesticidy podle Úmluvy a nařízení (ES) č. 689/2008, podporovat sdílení informací a rychlé oznamování o vývozech a dovozech na národní a regionální úrovni. Pozornost se zaměří také na zvyšování povědomí o možných negativních dopadech na zdraví obyvatel a životní prostředí v rámci odborného hodnocení nebezpečí a rizik.

1.1.4 Stockholmská úmluva o perzistentních organických polutantech

Stockholmská úmluva je globální environmentální smlouvou, jejímž cílem je ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy perzistentních organických polutantů (POPs). Úmluva byla sjednána dne 22. 5. 2001 a vstoupila v platnost 17. 5. 2004 (č. 40/2006 Sb.m.s.). Ve stejný den vstoupila v platnost i pro ČR, která

ji ratifikovala v roce 2002. Úmluva má 158 smluvních stran. Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Úmluva upravuje v souladu s principem předběžné opatrnosti výrobu (zamýšlenou i nezamýšlenou), použití, dovoz a vývoz prozatím dvanácti vybraných perzistentních organických polutantů uvedených v přílohách Úmluvy. Pro případ zařazování dalších látek do příloh obsahuje Úmluva podrobný mechanismus, jak v této věci postupovat.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Během roku 2007 se odborníci ČR účastnili 3. zasedání konference smluvních stran (30. 4. – 4. 5. 2007, Dakar, Senegal) a 3. jednání Výboru pro hodnocení perzistentních organických polutantů (19. – 23. 11. 2007, Ženeva). V ČR byl uspořádán zahajovací seminář pro státy střední a východní Evropy pro naplňování rozhodnutí k vyhodnocování účinnosti Úmluvy prostřednictvím monitoringu POPs a sběru dat (15. – 18. 10. 2007, Praha).

Pracovnímu výboru 3. zasedání konference smluvních stran (COP 3) předsedal vedoucí delegace ČR náměstek ministra životního prostředí Ing. Karel Bláha, CSc. Ing. Kateřina Šebková, PhD., vedoucí oddělení prevence rizik a chemické bezpečnosti Ministerstva životního prostředí ČR, byla zvolena za region střední a východní Evropy spolu s delegátkou Moldavska do byra Úmluvy na období 2007 – 2009.

Mezi priority ČR patřilo v návaznosti na rozhodnutí SC-2/15 dosáhnout vytvoření a schválení rozhodnutí pro podporu technické spolupráce a zavedení mechanismu nominace regionálních center Úmluvy tak, aby byl otevřený i jiným subjektům, než již existujícím regionálním centrům pod Basilejskou úmluvou. Priority bylo úspěšně dosaženo schválením rozhodnutí SC-3/12.

Pozornost ČR byla také upřena na vyhodnocování implementace Úmluvy, které poprvé nastane v roce 2009. COP 3 schválila upravený globální monitorovací plán, implementační plán sběru dat a rozhodla o vytvoření regionálních organizačních skupin, jež budou připravovat regionální monitorovací zprávy (rozhodnutí SC-3/19). Česká republika v souvislosti s monitoringem prezentovala během doprovodné akce současné aktivity Výzkumného centra pro environmentální chemii a ekotoxikologii (RECETOX), jenž s podporou MŽP provozuje na prozatímním základě regionální centrum Úmluvy pro region střední a východní Evropy. Aktivity ČR a zejména její zkušenosti v oblasti monitoringu POPs byly oceněny nejen státy střední a východní Evropy, ale i členskými státy EU a sekretariátem Úmluvy, který navázal s RECETOX úzkou spoluprací.

Ani na COP 3 nebylo dosaženo shody o dosud sporném bodu jednacího řádu konference smluvních stran, a to pravidlu pro přijímání rozhodnutí v případě nemožnosti nalezení konsenzu dvoutřetinovou většinou hlasů. Pravidlo bude proto opětovně diskutováno na následujícím zasedání. Podobně se konferenci nepodařilo dosáhnout shody při přípravě mechanismu pro přezkum nedodržování Úmluvy, a proto jeho návrh bude předmětem jednání příští konference smluvních stran.

COP 3 dále schválila rozhodnutí, jež jsou sice velmi přínosná pro implementaci Úmluvy a naplňování jejích cílů, ale ČR se nijak významně nedotknou. Týká se to např. použití DDT a rozšíření alternativ DDT; přezkumu žádostí o prodloužení platnosti zvláštní výjimky pro výrobu či užití látky spadající pod režim Úmluvy. Přehled rozhodnutí relevantních pro ČR je přílohou č. 2.

Ve dnech 19. – 20. 5. 2008 proběhlo první jednání byra Úmluvy s cílem projednat stav implementace rozhodnutí přijatých na COP 3 a zahájit přípravy na COP 4. Výkonný tajemník Úmluvy považuje za klíčové zařazení nových látek do Úmluvy a vyhodnocení účinnosti její implementace.

Priority do konce roku 2009

Ve dnech 4. – 8. 5. 2009, tzn. během předsednictví ČR v Radě EU, se v Ženevě uskuteční 4. zasedání konference smluvních stran (COP 4). Bude obsahovat rovněž segment na vysoké úrovni a řešit celou řadu významných otázek určujících rozvoj Úmluvy do budoucna. COP 4 poprvé vyhodnotí účinnost implementace Úmluvy, a to na základě údajů o výskytu POPs získaných prostřednictvím globálního monitorovacího plánu. COP 4 rozhodne o zařazení 9 dalších látek do příloh Úmluvy, projedná návrh na spolupráci s Rotterdamskou a Basilejskou úmluvou, provede přezkum finančního mechanismu Úmluvy a schválí rozpočet a způsob financování Úmluvy pro období 2009 – 2011. Velká pozornost bude věnována také mechanismu pro přezkum nedodržování Úmluvy. Cílem bude ustavení mechanismu, který bude transparentní, poskytující pomoc smluvní straně, u které bude zjištěno, že neplní Úmluvu, ovšem zároveň bude nastaven tak, aby efektivně identifikoval neplnění.

ČR bude na COP 4 vystupovat jménem EU, přesto zejména v rámci její přípravy bude prosazovat i své priority jako je potvrzení umístění nominovaného regionálního centra pro státy střední a východní Evropy v České republice, a to v rámci Masarykovy univerzity Brno a jejího Výzkumného centra pro environmentální chemii a ekotoxikologii. Intenzivní příprava na COP 4 bude probíhat v Bruselu v rámci Pracovní skupiny Rady pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci chemické látky již od ledna 2009.

Na národní úrovni se pozornost zaměří zejména na plnění Národního implementačního plánu Úmluvy.

1.2 Smlouvy sjednané v rámci UNEP zaměřené na přírodu

1.2.1 Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (tzv. Bonnská úmluva)

Úmluva byla přijata dne 23. 6. 1979 v Bonnu a vstoupila v platnost 1. 11. 1983. Česká republika se stala smluvní stranou Úmluvy dne 1. 5. 1994 (č. 127/1994 Sb.). V současné době má Úmluva 109 smluvních stran. Sekretariát sídlí v Bonnu (Německo).

Základním cílem Úmluvy je ochrana stěhovavých druhů živočichů, a to nejen ptáků, ale i savců, ryb a bezobratlých ve všech areálech jejich výskytu, včetně míst odpočinku na migračních cestách. Nedílnou součástí textu Bonnské úmluvy jsou dvě přílohy zahrnující seznam druhů živočichů, na něž se Úmluva vztahuje. Příloha I uvádí stěhovavé druhy ohrožené v celém areálu svého rozšíření. Státy, na jejichž území zasahuje areál těchto druhů, musí chránit, a tam, kde je to možné, obnovovat stanoviště druhů významná pro odvrácení nebezpečí jejich vyhynutí. Pro skupiny druhů uvedené v Příloze II se uzavírají mezinárodní dohody zaručující péči o síť stanovišť a pro jednotlivé druhy se uzavírají memoranda porozumění mezi areálovými státy. Z hlediska ČR jsou významné Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů, Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků a Memorandum porozumění o ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého.

Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS)

Dohoda byla sjednána v Londýně dne 4. 12. 1991 a v platnost vstoupila dne 16. 1. 1994. V současné době má 30 smluvních stran. Pro ČR Dohoda vstoupila v platnost dne 26. 3. 1994 (č. 208/1994 Sb.). Sjednání Dohody bylo vyvoláno nepříznivým stavem evropských netopýrů. Na této skutečnosti se podílejí zejména změny ve struktuře ekosystémů, celková degradace a znečištění prostředí. Netopýři jsou ohroženi ničením jejich přirozeného prostředí, narušováním jejich letních i zimních úkrytů a také používáním některých pesticidů. ČR je členem Poradního výboru Dohody a pro období 2006 – 2010 byla zvolena také členem Stálého výboru Dohody.

Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA)

Dohoda byla sjednána v Haagu dne 16. 6. 1995 a v platnost vstoupila dne 1. 11. 1999. V současné době má 59 smluvních stran. Pro ČR Dohoda vstoupila v platnost dne 1. 9. 2006 (č. 92/2006 Sb.m.s.). Ke sjednání Dohody vedla potřeba zastavit pokles početnosti stěhovavých druhů vodních ptáků a jejich stanovišť a zajistit jejich využívání (lov) v souladu s principem předběžné opatrnosti. Cílem Dohody je mezinárodně koordinovaná ochrana, výzkum a monitorování stěhovavých vodních ptáků na rozlehlém území Afriky, Evropy a části Asie.

Memorandum porozumění o ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého (Otis tarda)

Sjednání Memoranda dne 27. 6. 2000 bylo vyvoláno snahou zajistit koordinaci ochrany dropa velkého v celém areálu jeho výskytu ve střední Evropě a zamezit poklesu početnosti dropa a úbytku jeho stanovišť. Memorandum je právně nezávazným dokumentem.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 22. – 25. 10. 2007 se ve Skotsku uskutečnilo mezinárodní jednání k návrhu na sjednání nové mezinárodní dohody o ochraně dravců a sov. Jednání bylo organizováno ve snaze naplňovat usnesení 8.5 a doporučení 8.12 konference smluvních stran Bonnské úmluvy z r. 2005, týkající se zlepšení ochranného statutu dravců a sov v africko-euroasijském regionu. Státy EU, včetně ČR, podporují sjednání právně nezávazného memoranda, jehož přílohou bude akční plán. Členské státy EU se rovněž shodly na tom, že budou koordinovat svou pozici ke sjednání dohody a vystupovat jednotně. Další jednání k návrhu sjednání dohody se bude konat v říjnu 2008.

ČR v roce 2007 plnila povinnosti vyplývající z usnesení 5. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně populací evropských netopýrů. Z prostředků Ministerstva životního prostředí ČR byl financován projekt „Sledování vlivu fragmentace lesních porostů na společenstva netopýrů“ navazující na již ukončený „Detektoring netopýrů v různých typech lesů ČR“. Jeho realizací budou plněna usnesení k ochraně netopýrů a udržitelnému lesnímu hospodářství (č. 4.4.) a k realizaci plánu ochrany a péče (č. 4.9). V dubnu 2007 se v Brně na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity uskutečnilo zasedání pracovní skupiny pro implementaci Dohody EUROBATS, která sdružuje zástupce MŽP, AOPK ČR, České společnosti pro ochranu netopýrů (ČESON), zástupce vědecké obce a Českého svazu ochránců přírody (ČSOP). Delegace ČR se účastnila 12. zasedání Poradního výboru (7. – 8. 5. 2007) a 1. zasedání Stálého výboru Dohody EUROBATS (27. 3. 2007, Bonn). ČR podala zprávu sekretariátu o plnění Dohody a zprávu o výsledcích osvětové akce Evropská noc netopýrů, dále informovala o výsledcích studie „Detektoring netopýrů v různých typech lesů ČR“. MŽP průběžně komunikuje se sekretariátem Dohody ohledně příprav 6. zasedání smluvních stran, které se má uskutečnit v r. 2010 v ČR. MŽP se finančně podílí na natáčení dokumentárního filmu o životě a ochraně netopýrů v ČR, který bude ve formě CD věnován účastníkům zasedání a využit pro veřejnou osvětu v ČR.

Po přístupu ČR k Dohodě o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků se ČR zaměřila na naplňování usnesení přijatých na předcházejících zasedáních smluvních stran a stanovení národních priorit, včetně přípravy projektů směřujících k implementaci Dohody v ČR. V průběhu roku 2007 ČR odpovídala sekretariátu AEWA na řadu dotazníků týkajících se přípravy akčních plánů, obchodní legislativy, nepůvodních druhů ptáků v ČR (AEWA/BTO Non-native Waterbirds) a zavádění netoxického bezolovnatého střeliva v ČR.

Dne 24. 10. 2007 vedení MŽP ČR vyslovilo souhlas s podpisem Memoranda porozumění o ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého (Otis tarda). Memorandum bylo podepsáno místopředsedou vlády a ministrem životního prostředí Martinem Buršíkem 18. 2. 2008. K naplňování Memoranda byla na národní úrovni vytvořena pracovní skupina složená ze zástupců MŽP, AOPK ČR, MZe, ČSO a Jihomoravského kraje, která zahájila mj. jednání o možnostech financování aktivit a kompenzace zemědělců hospodařících v zájmové oblasti. MŽP nechalo z tohoto důvodu také zpracovat analýzu finančních nákladů dvou navrhovaných variant změny hospodaření a.s. ZEA Hostěradice na Hostěradicku na hospodaření zohledňující biologické požadavky dropa velkého.

Priority do konce roku 2009

Prioritou bude příprava na 9. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy (COP 9), které se uskuteční ve dnech 1. – 5. 12. 2008 v Římě. Na COP 9 budou voleni noví členové Stálého výboru Úmluvy pro období 2009 – 2011. V letech 2006 – 2008 byla členem Stálého výboru za východoevropskou regionální skupinu Ukrajina a alternátem Maďarsko. Předpokládá se, že ČR bude na COP 9 vyzvána ke kandidatuře do Stálého výboru pro období 2009 – 2011.

Ve dnech 15. – 19. 9. 2008 se na Madagaskaru bude konat 4. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků. Zasedání se zúčastní delegace ČR vedená RNDr. Františkem Pelcem, náměstkem ministra životního prostředí.

ČR zajistí účast na zasedání Stálého výboru EUROBATS, zasedání Stálého výboru a zasedání Vědeckého výboru Bonnské úmluvy.

Prioritou bude také příprava na 6. zasedání smluvních stran Dohody EUROBATS, které se uskuteční v roce 2010 v Praze. Bude dokončen dokumentární film o životě netopýrů v ČR. V závěrečné fázi je výzkumný projekt „Sledování vlivu fragmentace lesních porostů na společenstva netopýrů“. Je plánována příprava anglicko-české verze výpravné knihy o netopýrech v ČR a překlad brožury vydané sekretariátem Dohody k ochraně a managementu podzemních stanovišť netopýrů.

Národní kontaktní místo pro Dohodu - odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP připraví informativní brožuru o Bonnské úmluvě, určenou pro pracovníky státní správy, správ CHKO a NP, nevládních organizací a center ekologické výchovy. Seznámí zájemce s historií, funkcí, fungováním, orgány Úmluvy, všemi dosud přijatými dohodami a memorandy a projekty pro zvláště chráněné druhy v rámci Úmluvy. Její součástí bude informace o plnění Bonnské úmluvy v ČR.

Smluvní strany Bonnské úmluvy poskytují každé tři roky zprávu o svém podílu na plnění Úmluvy a dohod, kterých jsou smluvními stranami. V roce 2008 Ministerstvo životního prostředí odešle sekretariátu Dohody AEWA 1. národní zprávu ČR o naplňování Dohody za období 2006 – 2008 včetně zprávy o postupném vyřazování olovňených stříl v mokřadech. ČR na národní úrovni zajistí vytvoření pracovní skupiny pro implementaci Dohody a vytvoření webových stránek Dohody AEWA na portále MŽP.

V rámci naplňování resolucí Dohody AEWA budou v roce 2008 na národní úrovni zahájeny dva projekty: a) zpracování výsledků dlouhodobého monitoringu vodních ptáků na jižní Moravě a v jižních Čechách (hnízdění a tahové údaje); b) hodnocení vlivů rušení na shromaždiště husy velké. Na jejich realizaci se budou podílet zástupci AOPK ČR a externí odborní pracovníci z České společnosti ornitologické.

MŽP bude pracovat na přípravě národní zprávy o plnění Memoranda porozumění o ochraně a managementu středoevropské populace dropa velkého, pokračovat v hledání možností financování kompenzace zemědělcům hospodařícím v zájmové oblasti. Při plnění Memoranda se předpokládá také spolupráce s Rakouskem. MŽP zajistí účast na 2. zasedání signatářů Memoranda (10. – 12. 11. 2008, Krym, Ukrajina).

MŽP ve spolupráci se zainteresovanými organizacemi a institucemi bude pokračovat v plnění relevantních rozhodnutí 5. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně populací evropských netopýrů, 9. zasedání konference smluvních stran Bonnské úmluvy a 4. zasedání smluvních stran Dohody o ochraně africko-asijských stěhovavých vodních ptáků.

1.2.2 Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)

Úmluva se řadí k nejvýznamnějším mezinárodním smlouvám v oblasti životního prostředí. Byla poprvé vystavena k podpisu na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) dne 5. 6. 1992 v brazilském Rio de Janeiru a v platnost vstoupila již dne 29. 12. 1993. Vláda České republiky schválila Úmluvu dne 2. 6. 1993 svým usnesením č. 293. Úmluva má 191 stran. ČR ji podepsala 4. 6. 1993 a Úmluva pro ni vstoupila v platnost dne 3. 3. 1994 (č. 134/1999 Sb.). Sekretariát Úmluvy sídlí v Montrealu (Kanada).

Plněním Úmluvy je pověřeno Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství. Vzhledem k tomu, že se Úmluva dotýká i dalších resortů, byl pro zajištění meziresortní spolupráce vytvořen při Ministerstvu životního prostředí v listopadu 1996 Český výbor pro Úmluvu o biologické rozmanitosti, doplněný později o zástupce nevládních organizací. Při Českém výboru byl ustaven vědecký poradní sbor pro řešení odborných otázek.

Cílem Úmluvy o biologické rozmanitosti je zabezpečit:

- ochranu biologické rozmanitosti – „biologická rozmanitost – biodiverzita“ – znamená variabilitu všech žijících organismů včetně, mezi jiným, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje různorodost v rámci druhů, mezi druhy i mezi ekosystémy,
- udržitelné využívání jejich složek,
- spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů, plynoucích z využívání genetických zdrojů.

K naplňování těchto cílů mají smluvními stranám napomoci jednotlivé tematické programy zaměřené na hlavní typy ekosystémů (např. lesní, zemědělská biodiverzita, biodiverzita vnitrozemských vodních ekosystémů apod.) a průřezové činnosti týkající se otázek, které prostupují všemi tematickými programy (např. ekosystémový přístup, invazní nepůvodní druhy, motivační opatření, výchova a informování veřejnosti). Smluvní strany Úmluvy mají rozvíjet národní strategie, plány a programy pro ochranu a udržitelné využívání biodiverzity.

Vrcholným rozhodovacím orgánem Úmluvy je konference smluvních stran. Při Úmluvě byl zřízen Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA), který předkládá konferenci smluvních stran doporučení k jednotlivým aspektům péče o biologickou rozmanitost. Pro řešení jednotlivých specifických odborných otázek ustavuje SBSTTA ad hoc odborné skupiny expertů (AHTEG) a další pracovní skupiny.

V současné době se Úmluva soustřeďuje na vytváření a posilování synergií, především v oblasti změny klimatu a biodiverzity. Do popředí se dostává otázka přístupu ke genetickým zdrojům, spravedlivého a rovnocenného rozdělování přínosů z využívání genetických zdrojů (ABS). CBD se rovněž začíná zabývat aktuálními otázkami ochrany přírody, kterými jsou například biopaliva.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

ČR je prostřednictvím svých expertů zastoupena v jednotlivých výborech Úmluvy. RNDr. Jan Plesník, CSc., je spolupředsedou skupiny expertů pro ekosystémový přístup, členem Poradní komise pro Informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti a neformální skupiny pro Ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu (CEPA). Národní kontaktní osoba pro CBD Mgr. Jana Vavřínová a ostatní experti se aktivně podíleli na přípravě Hodnocení eko-

systémů na přelomu tisíciletí (Millenium Ecosystem Assessment). ČR jmenovala kontaktní osobu a experty pro problematiku ABS, a to z řad pracovníků MZe, Výzkumného ústavu živočišné výroby, v.v.i. a Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v.v.i. Pracovníci AOPK ČR vykonávají úlohu národního kontaktního místa pro Informační systém Úmluvy (CHM) v ČR (CHM funguje na www.chm.nature.cz), jsou zapojeni do projektu Evropské agentury životního prostředí (EEA) SEBI 2010 (Streamlining 2010 Biodiversity Indicators) a nově také do naplňování Programu činností CBD pro chráněná území.

ČR v souladu s ustanoveními Úmluvy odpovídala sekretariátu CBD na notifikace, tedy žádosti sekretariátu o poskytnutí informací na základě výsledků zasedání konference smluvních stran (notifikace 4/2007 – vyplnění dotazníku k přípravám a naplňování Strategie ochrany biologické rozmanitosti, notifikace 101/2007 – o opatřeních pro minimalizaci a předcházení dopadům změny klimatu na zemědělské ekosystémy; notifikace 102/2007 – o opatřeních pro minimalizaci a předcházení negativním vlivům změny klimatu na lesní biodiverzitu, notifikace 10/2007 – odpověď zaslána souhrnně za EU – k dotazníku pro třetí revizi efektivnosti finančních mechanismů pod Úmluvou). ČR byla ze smluvních stran sekretariátem Úmluvy vybrána, aby vypracovala modelovou čtvrtou národní zprávu v části IV zprávy – naplňování Cíle 2010, která byla odeslána v prosinci 2007.

Zástupci ČR se ve sledovaném období zúčastnili řady jednání specifických pracovních skupin zřízených pod Úmluvou. Mezi nejdůležitější patří: 12. a 13. zasedání SBSTTA (2. – 6. 7. 2007, Paříž, Francie; 18. – 22. 2. 2008, Řím, Itálie), 2. zasedání Pracovní skupiny pro revizi implementace Úmluvy (8. – 13. 7. 2007, Paříž, Francie), 5. a 6. zasedání Pracovní skupiny pro ABS (8. – 12. 10. 2007, 21. – 25. 1. 2008, Montreal, Kanada) a 2. zasedání Pracovní skupiny pro chráněná území (11. – 15. 2. 2008, Řím, Itálie).

Biodiverzita byla rovněž jedním z témat diskutovaných na 6. ministerské konferenci Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN) „Životní prostředí pro Evropu“ (9. – 11. 10. 2007, Bělehrad, Srbsko). V průběhu roku 2007 se uskutečnila řada specifických konferencí zaměřených na biodiverzitu: např. „5. Trondheimská konference o biodiverzitě“ (29. 10. – 2. 11. 2007, Trondheim, Norsko), jejíž cílem bylo přispět k efektivnímu naplňování a posilování implementace Úmluvy, podpořit opatření k dosažení globálního cíle 2010 „Zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010 – a v dalších letech“; expertní seminář „CBD – Lesy a biodiverzita“ (28. 2. – 2. 3. 2007, Bonn). Portugalské předsednictví uspořádalo ve dnech 12. – 13. 11. 2007 (Lisabon, Portugalsko) mezinárodní konferenci na téma „Business and Biodiversity“ za účasti zástupců soukromého i státního sektoru s cílem posílení vazeb mezi obchodní, podnikatelskou sférou a biodiverzitou.

Zástupci ČR se aktivně účastnili jednání pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci biodiverzity (WP IEI Biodiversity) v Bruselu, koordinačních jednání členských států EU a podíleli se na přípravě společných pozic pro zasedání pracovních skupin, podpůrných orgánů Úmluvy a především pro 9. zasedání konference smluvních stran.

9. zasedání konference smluvních stran (COP 9) se uskutečnilo ve dnech 19. – 30. 5. 2008 v Bonnu v Německu. ČR na konferenci reprezentovala delegace vedená RNDr. Františkem Pelcem, náměstkem ministra životního prostředí, složená ze zástupců MŽP, MZe a AOPK ČR. Konference přijala 36 rozhodnutí zaměřených na prioritní otázky zemědělské biodiverzity, Světové strategie ochrany rostlin, invazních vetřeleckých druhů, motivačních opatření, ekosystémového přístupu,

pokroku v naplňování Strategického plánu Úmluvy a pokroku směrem k naplňování cíle 2010 a v neposlední řadě finančních zdrojů a finančního mechanismu. Přehled rozhodnutí, ze kterých plynou úkoly pro ČR, je přílohou č. 3.

Důležitým bodem COP 9 byla otázka přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivého a rovnocenného rozdělování přínosů z nich. Smluvní strany budou projednávat součásti mezinárodního režimu např. vymahatelnost, vymezení definic genetických zdrojů, derivátů genetického zdroje a produktů, dodržování souladu s národními legislativami, patentovou problematiku, tradiční znalosti domorodých obyvatel, řešení při potencionálním zneužití přístupu ke genetickým zdrojům, apod. Následně se bude jednat o právní postavení mezinárodního režimu a rozsahu jeho závaznosti. Mezinárodní režim pro ABS by měl být přijat na COP 10 v roce 2010.

Hlubší diskuze byla na COP 9 vedena k otázce biopaliv. Skupina smluvních stran, vedená EU, požadovala udržitelnou výrobu a spotřebu biopaliv založenou na definovaných kritériích udržitelnosti biopaliv, zatímco skupina zastoupená Kolumbií a africkými zeměmi nesouhlasila s jakýmkoliv využíváním biopaliv, protože pro ně je prioritní zajištění produkce potravin a potravinové bezpečnosti. Konsensu bylo dosaženo až na jednání za účasti ministrů smluvních stran. Je nutné počítat s celým životním cyklem biopaliv a produkce a spotřeba musí být udržitelná. Rovněž byla dohodnuta nutnost vytvořit zásady a pravidla pro udržitelnost biopaliv na národních úrovních. Problematickou byla také diskuze o otázce změny klimatu. V dalším období se soustředí pozornost Úmluvy na hlubší sledování propojení biodiverzity a změny klimatu, konkrétně na možné vlivy změny klimatu a dopady mitigačních a adaptačních opatření na biologickou rozmanitost.

K lesní biodiverzitě a použití geneticky modifikovaných (GM) stromů bylo přijato rozhodnutí ukládající před použitím GM dřevin nejdříve provést jejich studie v uzavřených prostorách, aby bylo vědecky prokázáno, že tyto organismy nemají negativní důsledky na okolní životní prostředí. Nicméně COP 9 uznalo právo smluvních stran zakázat použití GM stromů, zvláště, pokud tak radí výsledky analýzy rizik. Při používání těchto stromů je nezbytné používat princip předběžné opatrnosti.

Úspěchem COP 9 je přijetí vědeckých kritérií pro identifikaci ekologických nebo biologicky významných mořských území s cílem ochrany volného moře a hlubokomořských biotopů.

Německo na jednání prezentovalo zahájení velice ambiciózní iniciativy „LifeWeb“. Jedná se o dobrovolnou iniciativu, jejíž podstatou je, že smluvní strany Úmluvy, které nemají kapacitu financovat vyhlášení chráněných území, jejich následné fungování, budou sekretariátu Úmluvy hlásit návrhy na taková chráněná území. Smluvní strany, většinou rozvinuté země, které se do této dobrovolné iniciativy přihlásí, uzavřou s danou, většinou rozvojovou zemí, dohodu a budou financovat existenci tohoto chráněného území. Iniciativa „LifeWeb“ není vytvořením paralelního fondu s administrativním a rozpočtovým zázemím. Jde o vytvoření komunikační platformy na webu sekretariátu CBD.

Velice důležitým bylo vyjednávání „Strategie pro mobilizaci zdrojů k podpoře dosažení tří cílů Úmluvy.“ Cílem je výrazné navýšení mezinárodních finančních toků a domácích financí pro biologickou rozmanitost za účelem dosažení výrazného snížení současných finančních mezer v podpoře efektivní implementace tří cílů Úmluvy a cíle 2010. Tento cíl by měl být brán jako flexibilní rámec pro rozvoj

měřitelných cílů nebo indikátorů, které budou odrážet relevantní finanční zdroje v souladu s národními politikami a prioritami a budou brát v potaz zvláštní situaci a potřeby rozvojových zemí.

MŽP, kontaktní místo pro Úmluvu, pořádalo v říjnu 2007 a březnu 2008 zasedání Českého výboru pro Úmluvu o biologické rozmanitosti.

ČR se nadále věnovala osvětové činnosti (dotisk informačního letáku o Úmluvě, o CHM, samolepky, záložky a také dotisk Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky v elektronické podobě na CD). Rovněž byly publikovány krátké články pro informaci veřejnosti. Na portále Informačního systému Úmluvy (CHM) <http://chm.nature.cz> je průběžně zajišťována aktualizace webových stránek Úmluvy, kterou kromě AOPK ČR a MŽP zajišťují externí odborníci na danou problematiku. Podle posledních průzkumů se stránky čím dál více dostávají do povědomí veřejnosti. Úspěch portálu dokládá žádost Národní knihovny ČR o uzavření smlouvy, která umožní zpřístupňování dat z archivu prostřednictvím internetu. Národní knihovna považuje portál za kvalitní zdroj informací, který by měl být uchován do budoucna a měl by se stát součástí českého kulturního dědictví.

Priority do konce roku 2009

ČR bude v tomto období zajišťovat naplňování rozhodnutí vyplývajících z COP 9 (viz příloha č. 3), bude odpovídat na notifikace sekretariátu, účastnit se expertních jednání a o výsledcích informovat širokou veřejnost.

Prioritou na národní úrovni bude rozvíjení akčních plánů pro naplňování Národní strategie pro biologickou rozmanitost, zajištění plně funkčního Informačního systému Úmluvy, uzavření smlouvy s Národní knihovnou ČR o archivaci portálu a širší informování veřejnosti. MŽP uspořádá zasedání Českého výboru Úmluvy. Bude se také snažit o uzavření dohody s Ministerstvem zemědělství o provádění Úmluvy v ČR.

V rámci přípravy na předsednictví ČR v Radě EU se zástupci ČR podíleli na přípravě společného programu na období 18 měsíců (červenec 2008 – prosinec 2009) definujícího cíle a priority tří po sobě jdoucích předsednictví v Radě EU – Francie, ČR a Švédska – v agendě biologické rozmanitosti.

V době předsednictví ČR v Radě EU v 1. polovině roku 2009 se uskutečnilo sedm jednání Ad hoc otevřené pracovní skupiny pro přístup ke genetickým zdrojům a spravedlivému a rovnocennému rozdělování přínosů z nich. Vyjednání mezinárodního režimu pro ABS bude až do roku 2010 jednou z hlavních priorit Úmluvy. Kromě tohoto klíčového jednání budou probíhat koordinační jednání pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky k biodiverzitě, na kterých se budou rozpracovávat závěry a reakce EU na rozhodnutí přijatá COP 9. Budou se konat jednání také dalších Ad hoc odborných skupin expertů (např. ke změně klimatu, chráněným územím). Postup členských států EU na těchto odborných jednáních se nekoordinuje, někdy si však státy EU vyměňují informace před těmito jednáními v Bruselu.

Česká republika bude v době svého předsednictví v Praze ve dnech 27. – 29. 5. 2009 pořádat ve spolupráci s Evropskou komisí konferenci s názvem „Wilderness“. Cílem konference je výměna informací a názorů mezi zájmovými skupinami a experty o možnostech vytvoření a provádění budoucí možné strategie EU k ochraně, obnově a péči o nedotčené a přírodě blízké oblasti. Konference je součástí projektu

Evropské komise „Nedotčené lesy v Evropě: koncept, hodnocení a metodika“, který je zaměřen na ochranu nedotčených/přírodě blízkých oblastí. Na programu konference bude projednání definic těchto oblastí, vazeb těchto lokalit na Naturu 2000, obnova původních oblastí, jejich přínosy, hodnoty, péče o typické biotopy a ochrana lesa v těchto oblastech a možné politické a strategické přístupy pro ochranu, péči přírodě blízkých oblastí. Prioritní je navázání problematiky ochrany přírodě blízkých oblastí na ustanovení směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin tak, aby byl zachován stav lokality, příznivý z hlediska ochrany.

V průběhu každého předsednictví se pravidelně konají jednání Evropské Bioplatformy pro strategii výzkumu biodiverzity (EPBRS) na úrovni ředitelů odborů ochrany přírody ministerstev životního prostředí a vědeckých pracovníků v oblasti ochrany biologické rozmanitosti. Podtitulem jednání konaného v Praze ve dnech 19. – 23. 5. 2009 je „Světová biodiverzita – aspekty evropské odpovědnosti“. Na programu budou diskuse o sbírkách biodiverzity a zdrojích dat v Evropě, metody pro překonání dopadu taxonomických překážek. Dalším tématem bude přenos informací a překážky v informovanosti – sdílení dat, standardizace a kompatibilita dat. Posledním tématickým okruhem je propojení taxonomie a ochrany přírody – společné cíle a překonávání překážek. Smyslem je také koordinace rozčištěných snah o výchovu odborníků, taxonomů a ekologů v rozvojových zemích.

1.2.3 Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti (CPB)

CPB je prvním protokolem sjednaným k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Byl přijat dne 29. 1. 2000 v Montrealu a vystaven k podpisu při příležitosti 5. zasedání konference smluvních stran CBD v květnu 2000 v Nairobi. Česká republika podepsala Protokol dne 24. 5. 2000 a ratifikovala ho dne 8. 10. 2001 (č. 89/2005 Sb. m. s.). Protokol vstoupil celosvětově a i pro ČR v platnost dne 11. 9. 2003. Nyní má 147 smluvních stran. Sekretariát Protokolu sídlí v Montrealu (Kanada).

Cílem Protokolu je zajistit ochranu a bezpečnost při zacházení, využívání a přenosu živých modifikovaných organismů (LMO), které jsou výsledkem moderních technologií a které mohou mít nepříznivý vliv na zachování biologické rozmanitosti a zdraví člověka. Protokol je zaměřen především na přenos LMO přes hranice států a má ochraňovat zejména země, kterým dosud chybí vlastní právní předpisy v této oblasti.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Česká republika patří z hlediska odborného, právního i institucionálního zázemí mezi státy s rozvinutým systémem pro biologickou bezpečnost, kde jsou geneticky modifikované organismy (GMO) používány především pro uzavřené nakládání (laboratoře), zčásti pro polní pokusy, v omezeném množství i pro pěstování zemědělských plodin. Hlavní legislativní opatření představuje zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů.

V r. 2007 se zástupci MŽP zapojili do jednání Ad hoc otevřené pracovní skupiny pro otázky odpovědnosti a odškodnění za škody způsobené při přeshraničním pohybu LMO (19. – 23. 2., 22. – 26. 10. 2007, Montreal, 12. – 19. 3. 2008, Kolumbie), včetně expertních jednání v rámci EU. Zúčastnili se též jednání pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci biologická bezpečnost, koordinačních jednání členských států EU, práce příslušných výborů Evropské komise projednávající legislativní otázky

a výměnu informací. V regulačním výboru se procesem komitologie podíleli na rozhodování o jednotlivých žádostech o uvádění GMO do oběhu. Zástupce ČR se v září 2007 v Berlíně zúčastnil jednání národních kontaktních osob pro CPB členských států EU, zaměřeného na programové a technické otázky činnosti informačního systému (Biosafety Clearing-House, BCH).

V roce 2007 probíhala dále spolupráce laboratoří VŠCHT, VÚRV a SZÚ se Společným výzkumným centrem ES (Ispra, Itálie) v rámci aktivit evropské sítě laboratoří pro detekci GMO (The European Network of GMO Laboratories, ENGL). Podílely se např. na kruhových testech pro ověřování metodiky detekce GMO v rámci řízení o povolování uvádění GMO do oběhu v EU, ověřování metodiky vzorkování a detekce materiálů pocházejících z GMO pro vypracovávání metodik na úrovni EU.

V r. 2008 se stalo nejvýznamnější událostí 4. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti sloužící jako zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu (COP-MOP/4), které proběhlo v Bonnu ve dnech 12. – 16. 5. 2008. Na zasedání bylo přijato 18 rozhodnutí, z nichž mezi prioritní pro EU patří rozhodnutí o odpovědnosti a náhradě škody způsobené při přeshraničním pohybu LMO, hodnocení a řízení rizik při nakládání s nimi a jejich vzorkování a detekce. V r. 2008 se též uskutečnilo 4. zasedání Výboru pro dodržování CPB (28. – 30. 1. 2008, Kanada) a zasedání Skupiny pro budování kapacity pro biologickou bezpečnost (14. – 15. 2. 2008, Kanada).

K plnění CPB v ČR přispívá též projekt UNEP/GEF zaměřený na opatření k zajištění biologické bezpečnosti, a to v oblasti administrativní, legislativní, provádění kontrol a sledování dodržování příslušných předpisů, informování veřejnosti a výchovy.

Priority do konce roku 2009

K naplňování priorit ČR a úspěšné implementaci CPB v nadcházejícím období bude nezbytné rozvíjet a prohlubovat mezíresortní spolupráci (MŽP, MZe, MZV a MF-celní správou), spolupráci s řetězcem národních kontrolních laboratoří – součástí Evropské sítě laboratoří věnujících se GMO a orgány České inspekce životního prostředí v oblasti hodnocení a zvládání rizik při nakládání s GMO a zajištění Informačního systému pro biologickou bezpečnost v ČR a jeho napojení na mezinárodní systém.

Pro zapojení ČR expertů do aktivit v rámci CPB jsou přednostními oblastmi v nadcházejícím období:

- odpovědnost a odškodňování při nakládání s LMO,
- vytváření kapacit a posilování lidských zdrojů,
- hodnocení a řízení rizika při nakládání s LMO,
- informovanost a účast veřejnosti,
- výměna informací v rámci Informačního systému Protokolu.

V době předsednictví ČR v Radě EU se uskuteční jednání „Skupiny přátel spolupředsedů k otázkám odpovědnosti a odškodnění v rámci CPB“. Úkolem pracovní skupiny ustavené na COP-MOP/4 je připravit konečný návrh mezinárodních pravidel odpovědnosti a náhrady škody podle čl. 27 Protokolu. Evropskou unii bude na tomto jednání zastupovat Evropská komise, které byl k vyjednávání pravidel dán mandát rozhodnutím Rady v červnu 2007 (upravený v březnu 2008), a ČR jakožto předsednický stát. Dále se uskuteční dvě jednání Pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci biologická bezpečnost, jímž bude ČR předsedat. ČR bude zajišťovat plnění i ostatních závazků plynoucích z rozhodnutí COP-MOP/4, které jsou uvedeny v příloze č. 4.

1.2.4 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES)

Úmluva byla sjednána ve Washingtonu dne 3. 3. 1973 a vstoupila v platnost dne 1. 7. 1975. Smluvní stranou se stalo bývalé Československo 28. 6. 1992 (č. 572/1992 Sb.). ČR tedy přejala závazky ČSFR. Úmluva má v současné době 173 smluvních stran. Její sekretariát sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Účelem Úmluvy je upravit mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami pod společnou kontrolu všech zemí světa tak, aby se docílila ochrana ohrožených druhů fauny a flóry před jejich ohrožením nebo možným vyhubením vlivem bezohledného získávání pro obchodní účely. Úmluva omezuje zejména obchod s jedinci ohrožených druhů získanými z volné přírody, kontroluje však i obchod s živočichy odchovanými v zajetí nebo člověkem vypěstovanými rostlinami druhů, které jsou v přírodě ohroženy. Ve většině případů se Úmluva nedotýká domestikovaných zvířat a kulturních rostlin.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Odbor mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP zajišťoval agendu národního výkonného orgánu CITES, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR agendu vědeckého orgánu CITES a Česká inspekce životního prostředí a Generální ředitelství cel a celníci agendu kontrolních a vymáhacích orgánů. Krajské úřady a správy NP a CHKO fungují jako regionální výkonné orgány CITES pro obchod v rámci EU.

Ministerstvo životního prostředí poskytovalo metodické řízení regionálním výkonným orgánům podle nařízení Rady (ES) č. 338/97 a zajistilo zprovoznění a údržbu centrálního „Registru CITES“ pro výkon a podporu státní správy v oblasti CITES v ČR. Připojeny „on-line“ jsou MŽP, krajské úřady a správy NP a CHKO, ČIŽP, AOPK ČR a GRČ. Bylo jmenováno nové záchranné centrum pro zabavené živočichy v ZOO Ohrada, Hluboká n./Vlt.

MŽP průběžně aktualizuje informace pro veřejnost o CITES na portálu ministerstva (www.mzp.cz/cites). Na stránce jsou k dispozici m.j. „Informace pro obchodníky, vývozce, dovozce, chovatele, pěstitele a další zájemce k provádění CITES a nařízení Rady (ES) č. 338/97“ a „Přehled legislativy ES a ČR k CITES“.

AOPK ČR jako vědecký orgán CITES poskytovala odbornou pomoc a stanoviska v agendě CITES pro MŽP, ČIŽP, krajské úřady a správy NP a CHKO. Uspořádala s finanční podporou MŽP seminář k druhové determinaci některých skupin druhů zařazených v přílohách Úmluvy CITES pro státní správu (25. 10. 2007, ZOO Praha).

ČIŽP jako kontrolní a vymáhací orgán CITES průběžně školil své inspektory v agendě CITES, vydával interní metodické příručky a podílel se na školení celních orgánů v této oblasti. ČIŽP a Generální ředitelství cel uzavřely „Dohodu o součinnosti mezi ČIŽP – GRČ“, kterou se mj. zřizuje Stálá zvláštní pracovní skupina („Akční skupina“) k vymáhání právních předpisů v oblasti CITES.

MŽP se vyjadřovalo k právním předpisům ES a podílelo se na jejich přípravě v rámci komitologie. Na úrovni EU bylo přijato doporučení Komise č. 2007/425/ES ze dne 13. 6. 2007, kterým se označuje soubor opatření pro prosazování nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, a další nové předpisy, jejichž přehled je na www.mzp.cz/cites.

Pracovníci MŽP, AOPK ČR a ČIŽP vyřizovali dotazy členských států EU a ostatních smluvních stran CITES související s dovozy a vývozy exemplářů CITES z a do ČR (české doklady, podezření na nezákonnosti apod.). Průběžně byly Evropské komisi poskytovány informace o implementaci předpisů ES v oblasti CITES v ČR.

ČR plnila rovněž své reportingové povinnosti. Sekretariátu CITES a Evropské komisi byly zaslány dvě výroční zprávy o naplňování CITES ČR za roky 2006 a 2007 a dvouroční zpráva za období 2005 – 2006. V prosinci 2007 ČR podle doporučení EK zpracovala odpověď sekretariátu CITES na notifikaci č. 2007/029 o regulaci obchodu se slonovinou v ČR a zaslala EK hlášení o opatřeních ČR k licencování a značení kaviáru podle nařízení (ES) č. 865/2006.

Ve dnech 15. – 16. 5. 2007 uspořádala Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích konferenci „Otazníky kolem CITES 2007“ s účastí lektorů z MŽP. MŽP se dále podílelo na jednodenním semináři „Mezinárodní úmluvy v ochraně přírody“, který zorganizoval pro veřejnost Český spolek pro životní prostředí v Praze dne 17. 6. 2008.

Pracovníci odboru mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP a AOPK ČR se zúčastnili celé řady zasedání a seminářů souvisejících s implementací Úmluvy. Mezi nejdůležitější patřilo 55., 56. a 57. zasedání Stálého výboru CITES (2. a 15. 6. 2007, Haag, 14. – 18. 7. 2008, Ženeva). V roce 2007 skončilo členství České republiky ve Stálém výboru CITES. Byla nahrazena Velkou Británií, kterou však bude zastupovat dalších 6 let jako alternát. Dalšími dvěma evropskými reprezentanty ve Stálém výboru jsou Bulharsko (alternát Itálie) a Island (alternát Norsko). Stálý výbor pracuje korespondenčně a obvykle se schází jednou ročně na týdenním zasedání v Ženevě. Státy, kteří nejsou členy Stálého výboru, mohou vysílat své zástupce na jeho jednání jako pozorovatele. Za ČR se těchto jednání účastní zástupci MŽP. Zástupci ČR se rovněž zúčastnili 17. zasedání Výboru pro rostliny CITES (15. – 19. 4. 2008, Ženeva) a 23. zasedání Výboru pro živočichy CITES (19. – 24. 4. 2008, Ženeva).

Velmi náročná byla přípravná jednání EU na 14. zasedání smluvních stran CITES v rámci Pracovní skupiny Rady pro mezinárodní environmentální otázky. Důležitá byla také jednání Vědecké prověřovací skupiny Evropské komise, zasedání Výboru pro otázky obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami EK, 14. zasedání Skupiny pro prosazování nařízení Rady (ES) č. 338/97, diskusní jednání k návrhu Akčního plánu EU pro vymáhání práva v oblasti CITES, jednání poradní skupiny pro databázi EU TWIX a 19. zasedání pracovní skupiny Interpolu pro nezákonnosti v zacházení s divokou přírodou.

14. zasedání smluvních stran CITES (COP 14) se uskutečnilo ve dnech 3. – 15. 6. 2007 v Nizozemsku. Projednalo administrativní a strategické záležitosti, interpretaci a implementaci, dodržování a prosazování Úmluvy, kontrolu obchodu a značení exemplářů, výjimky a zvláštní ustanovení pro obchod s druhovou ochranu ve vztahu k obchodu. Na konferenci byla přijata dohoda o slonovině, která by měla vyřešit rozpory mezi africkými státy a přispět ke konstruktivnímu jednání a akcím k účinné ochraně slonů. Zasedání přijalo návrhy na změny v seznamech chráněné fauny a flóry, které tvoří přílohu I a II k Úmluvě. MŽP zpracovalo a mj. na portálu www.mzp.cz/cites zveřejnilo český překlad nových příloh I, II a III k CITES podle rozhodnutí COP 14, které jsou platné od 13. 9. 2007.

COP 14 dále schválila Strategický výhled CITES na období 2008 – 2013 zaměřený na posílení role Úmluvy a její příspěvek k plánu na zastavení ztráty biologické rozmanitosti do 2010 a v dalších letech. Zdůrazňuje princip udržitelného využívání přírodních zdrojů včetně komerčně využívané mořské fauny a dřevin.

Přehled rozhodnutí COP 14, ze kterých plynou úkoly pro ČR, je uveden v příloze č. 5.

Priority do konce roku 2009

Stěžejní prioritou je implementace nových předpisů ES v oblasti CITES v návaznosti na zajištění agendy národního výkonného orgánu CITES (MŽP), vědeckého orgánu CITES (AOPK ČR), kontrolních a vymáhacích orgánů (ČIŽP, GŘC – celníci). MŽP připravilo návrh novely zákona č. 100/2004 Sb., zákon o obchodování s ohroženými druhy, podle nového nařízení Komise (ES) č. 865/2006 a v návaznosti na dosavadní zkušenosti s prováděním CITES v ČR po vstupu do EU. Návrh byl schválen vládou 28. 4. 2008 a následně předložen k dalšímu projednání Parlamentu ČR. Pokud to Parlament schválí, budou změny v platnosti od 1. 1. 2009. Krajským úřadům a správám NP a CHKO bude v agendě CITES podle nařízení Rady (ES) č. 338/97 poskytována metodická a další potřebná pomoc. ČR zajistí účast ve výběrech Evropské komise k provádění legislativy ES k CITES (nařízení Rady (ES) č. 338/97: Výbor CITES, Vědecká prověřovací skupina, Skupina pro prosazování).

Z hlediska ČR jsou prioritními oblastmi:

- vzdělávání českých expertů v oblasti kontroly a vymáhání za účelem zlepšení informovanosti o nelegálním obchodu s druhy chráněnými CITES; posílení spolupráce a kapacit kontrolních orgánů;
- aktivní zapojení českých expertů v oblasti boje proti nelegálnímu obchodu prostřednictvím internetu;
- osvětová činnost: informování veřejnosti o negativních dopadech nezákonného obchodování s chráněnými živočichy a rostlinami;
- nadále podpora a zajištění školení úředníků státní správy CITES (krajské úřady, správy CHKO a NP) v oblasti druhové determinace některých druhů CITES.

V souladu se schváleným strategickým výhledem CITES 2008 – 2013 bude MŽP koordinovat aktivity na národní úrovni zaměřené na posílení role Úmluvy a její příspěvek k plánu na zastavení ztráty biologické rozmanitosti do r. 2010 a k dosažení Rozvojových cílů tisíciletí (MDG).

MŽP se aktivně zapojí do práce na návrhu nových právních předpisů ES v rámci výboru CITES při Evropské komisi.

MŽP rozpracuje pro potřeby ČR doporučení Komise č. 2007/425/ES ze dne 13. 6. 2007, kterým se označuje soubor opatření pro prosazování nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (oznámeno pod číslem K (2007) 2551, Úřední věstník L 159, 20/06/2007 str. 0045 – 0047).

ČR bude nadále plnit svou každoroční reportingovou povinnost.

58. zasedání Stálého výboru se uskuteční v červenci 2009. Příprava EU pro jednání Stálého výboru CITES probíhala doposud jen v rámci komitologického výboru CITES při EK. Společnou pozici navrhuje Komise a řádní členové EU ve Stálém výboru, tj. Velká Británie a Bulharsko. Členské státy EU, které jsou členy Stálého výboru, jsou mluvčími ve Stálém výboru za EU a musí zastávat pozice schválené EU. COP 15 je plánován na leden 2010 do Kataru.

1.2.5 Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat

Úmluva byla podepsána a ratifikována všemi státy karpatského regionu (Česká republika, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko, Srbsko, Ukrajina, Polsko). Ratifikační listina ČR byla u depozitáře uložena dne 28. 7. 2005. Úmluva vstoupila pro ČR i obecně v platnost dne 4. 1. 2006 (č. 47/2006 Sb.m.s.). Plněním cílů Úmluvy je pověřeno Ministerstvo životního prostředí. Služby prozatímního sekretariátu Úmluvy poskytuje regionální pobočka UNEP pro Evropu ve Vídni (Rakousko).

Obecným principem Úmluvy je závazek smluvních stran spolupracovat při ochraně a udržitelném rozvoji Karpat s cílem zlepšit kvalitu života, posílit místní ekonomiky a komunity a chránit přírodní hodnoty a kulturní dědictví. Úmluva je zaměřena na široký okruh témat od ochrany a udržitelného využívání biologické a krajinné rozmanitosti, územního plánování, udržitelného a integrovaného hospodaření s vodami, udržitelného lesního a zemědělského hospodaření, dopravy a infrastruktury, přes cestovní ruch, průmysl, kulturní dědictví a zachování tradičních znalostí a hodnot až po problematiku hodnocení vlivů na životní prostředí, monitoring a v neposlední řadě zvyšování uvědomění, vzdělávání a účasti veřejnosti. Úmluva umožňuje důslednější, produktivnější a koordinovanější postup při ochraně a udržitelném rozvoji Karpat a přispívá ke koordinaci probíhajících i budoucích aktivit.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

ČR se zaměřila na identifikaci partnerů v karpatském regionu a jejich zapojení do aktivního naplňování Úmluvy, účast expertů v projektech, tematických skupinách a na expertních jednáních. Partnery se rozumí krajské úřady, správy CHKO v oblasti, soukromý sektor i nevládní organizace. ČR podporovala zvyšování uvědomění, vzdělávání a zlepšení přístupu veřejnosti k informacím o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat, podporovala účast veřejnosti na rozhodování ve vztahu k ochraně a udržitelnému rozvoji Karpat. Při naplňování závazků plynoucích z Úmluvy MŽP úzce spolupracovalo s věcně příslušnými ministerstvy ČR (MK, MZe, MD, MMR).

Na základě výstupu projektu italského ministerstva životního prostředí, který měl partnery ve všech karpatských zemích, bylo v roce 2007 připraveno Hodnocení možností jednotlivých států naplňovat Karpatskou úmluvu. Kromě tohoto vypracovalo Regionální centrum životního prostředí střední a východní Evropy (REC) se sídlem v maďarském Szentendre manuál pro Karpatskou úmluvu („Carpathian Handbook“), který byl přeložen do českého jazyka⁴.

V roce 2007 byl dokončen projekt Karpatský environmentální výhled, jehož cílem bylo zmapování nejen geologického, ale také environmentálního, sociálního a kulturního, přírodního a rozvojového obrazu Karpat za období 1990–2020. Při zpracování podkladů a sběru dat (97 indikátorů v časových řadách 1990–2005) k projektu spolupracovalo MŽP s ČHMÚ, VÚV, Geofondem, ČGÚ, ČSÚ (vč. krajských poboček), Lesy ČR, ÚHUL, CENIA, AOPK ČR. Publikace byla distribuována také v ČR.

Návazně na ukončený projekt ANPED (Northern Alliance for Sustainability), jehož smyslem bylo vytváření podmínek pro podporu naplňování Úmluvy, definování a zapojení klíčových partnerů kar-

patské oblasti do naplňování Úmluvy, pokračovalo MŽP v roce 2007 ve spolupráci s Ústavem pro ekopolitiku, o.p.s. Byly zorganizovány 2 tzv. kulaté stoly se zástupci partnerů v regionu. První se uskutečnil ve Zlíně (26. 6. 2007), druhý, spojený s vernisáží putovní výstavy „Tajemné Karpaty“ a prezentací místních výrobků v Uherském Hradišti (22. – 23. 10. 2007)⁵.

Ve dnech 10. – 11. 6. 2008 pořádaly REC ČR, Ústav pro ekopolitiku a VIS Bílé Karpaty ve spolupráci s MŽP velmi úspěšný „Seminář k naplňování Karpatské úmluvy“. Seminář podpořil diskusi a spolupráci všech zainteresovaných stran v regionu Karpat, včetně spolupráce se všemi správami CHKO v regionu. Jeho klíčovými tématy byly „Strategické a územní plánování jako nástroje udržitelného rozvoje v Karpatech“ a „Ochrana přírodního a kulturního dědictví Karpat“. Seminář představoval závěrečnou fázi tříletého projektu realizovaného REC a EURAC ve spolupráci s UNEP zaměřeného na zvyšování povědomí a prohlubování znalostí o Karpatské úmluvě ve všech jejích smluvních stranách.

Polovina veškerých aktivit, činností pracovních skupin a jednání pod Úmluvou probíhajících v roce 2007 byla financována v rámci projektu INTERREG III CADSES, který končí k 31. 8. 2008. Každá karpatská země má v projektu svého partnera, v ČR je to Univerzita Palackého v Olomouci⁶.

Česká republika se účastnila 1. a 2. jednání Výboru pro provádění Karpatské úmluvy (17. – 18. 10. 2007, Vídeň, Rakousko, 2. – 4. 4. 2008, Sibiň, Rumunsko). Hlavní náplní 1. jednání bylo shrnutí dosavadních výsledků práce šesti pracovních skupin Úmluvy, které byly vytvořeny na COP 1, a schválení zadání pro jejich práci. 1. jednání předsedala Mgr. Jana Vavřínová, kontaktní osoba ČR pro Úmluvu, která byla na COP 1 zvolena viceprezidentkou konference a na COP 2 členkou byra za ČR. 2. jednání Výboru pak bylo přípravou na COP 2.

Do jednání pracovních skupin se ČR aktivně zapojila prostřednictvím svých expertů a zástupců příslušných resortů. Zástupci ČR se zúčastnili jednání: pracovní skupiny pro biologickou a krajinnou rozmanitost (26. – 27. 3. 2007, Vídeň), včetně jejího druhého rozšířeného jednání (19. – 21. 11. 2007, Budapešť), jejichž hlavním cílem byla příprava Protokolu krajinné a biologické rozmanitosti Úmluvy; pracovní skupiny pro dopravu a infrastrukturu (22. – 23. 3., 11. – 13. 12. 2007),

⁴ Je k dispozici na stránce: <http://chm.nature.cz/information/karpatska-umluva>

⁵ Více informací je k dispozici na webových stránkách: http://chm.nature.cz/information/indicator/fol782699/copy_of_fol218338

⁶ Více informací je k dispozici na www.carpathianconvention.org, <http://chm.nature.cz/information/karpatska-umluva>

na níž ČR prezentovala své zkušenosti ohledně migrace velkých šelem, přechodů pro zvěř, stejně jako informace o dopravní síti v ČR; pracovní skupiny pro karpatské dědictví a tradiční znalosti (27. – 28. 8. 2007, Benátky), které ČR předsedala; pracovní skupiny pro lesnictví, zemědělství a udržitelné hospodaření (9. – 10. 7., Vídeň, 22. – 23. 11. 2007, Itálie), jejímž výstupem by měl být návrh Protokolu o zemědělství; pracovní skupiny pro udržitelný cestovní ruch (2. – 5. 4. 2007, Mikulčín Vrch, 22. – 25. 4. 2008, Krakov) zabývající se přípravou Protokolu o udržitelném cestovním ruchu, který by měl být předložen na COP 3. Jednání pracovní skupiny pro územní plánování se uskutečnilo formou pracovního semináře (26. – 27. 5. 2008, Vídeň).

2. zasedání konference smluvních stran Úmluvy (17. – 19. 6. 2008, Bukurešť, Rumunsko, COP 2) projednalo zprávu Výboru pro provádění Úmluvy, zprávy o činnosti šesti pracovních skupin, hospodaření Úmluvy a výsledky projektu EU INTERREG IIIB CADSES. Bylo dohodnuto, že smluvní strany zajistí pokračování činností započatých pracovními skupinami a samotné pracovní skupiny se budou scházet podle potřeby. Konference opětovně vyzvala Evropské společenství, aby k Úmluvě přistoupilo, jelikož 5 ze 7 smluvních stran jsou členy EU. Byl přijat balíček možných návazných projektů napomáhajících rozvoji a naplňování Úmluvy. Jejich realizace však bude záviset na možnosti čerpání finančních prostředků ze dvou programů regionální spolupráce EU, a to z „Programu střední Evropy“ kam regionálně spadá ČR, Maďarsko, Polsko, část území Slovenska a Ukrajiny, a „Programu jihovýchodní Evropy“, kam jsou zařazeny Rumunsko, Srbsko, částečně území Slovenska a Ukrajiny. Snahou sekretariátu bude vytvoření jednotného „Karpatského programu“ v rámci regionální spolupráce EU, který by sdružoval dohromady všechny smluvní strany Úmluvy, jako je tomu v případě Alpské úmluvy. Nebylo přijato rozhodnutí o umístění stálého sekretariátu Úmluvy ani o územním rozsahu karpatského regionu (podle čl. 1 Úmluvy), na nějž by se měla Úmluva vztahovat. Rozhodnutí COP 2 s dopadem na ČR jsou uvedena v příloze č. 6. ČR během COP 2 uspořádala doprovodnou akci na téma: „Ochrana přírodního a kulturního dědictví Karpat“ – putovní výstava „Tajemné Karpaty“⁷.

Na COP 2 byl přijat první protokol k Úmluvě, a to „Protokol o ochraně a udržitelném využívání biologické a krajinné rozmanitosti“. Z technických důvodů Protokol na jednání nepodepsaly Maďarsko a Slovensko. Protokol vstoupí v platnost po uložení čtvrté ratifikační listiny, listiny o schválení nebo přijetí. Podporuje opatření směřující k ochraně, zachování a udržitelnému využívání přírodních a polopřírodních stanovišť a obnově degradovaných stanovišť. Usiluje rovněž o zajištění dlouhodobé ochrany ohrožených druhů, včetně endemických druhů flóry a fauny a velkých šelem. Bude napomáhat spolupráci v rámci Karpatské soustavy chráněných oblastí a podpoří udržitelné hospodaření i mimo tyto oblasti. Protokol posílí koordinovaný vědecký výzkum, výměnu informací a podpoří mezinárodní spolupráci mezi vědeckými institucemi a provádění společných programů a projektů v Karpatech. Protokol je prezidentskou smlouvou, k jejíž ratifikaci je potřeba souhlasu Parlamentu ČR a prezidenta.

Priority do konce roku 2009

Na národní úrovni bude MŽP i nadále podporovat zapojení a spolupráci partnerů v karpatském regionu při aktivním naplňování Úmluvy a účast expertů v projektech, tématických skupinách i expertních jednáních. MŽP zajistí expozici putovní výstavy „Tajemné

Karpaty“ na území karpatského regionu v rámci ČR a bude pokračovat v organizaci kulatých stolů se zástupci partnerů v regionu.

ČR je Mgr. Janou Vavřinovou, národní kontaktní osobou pro Úmluvu, zastoupena v byru Úmluvy. ČR zajistí účast na jednáních byra a pracovních skupinách. Prioritou na mezinárodní úrovni bude naplňování jednotlivých článků Úmluvy (karpatské dědictví, studie dopravy apod.) a příprava dalších protokolů. Vyhodnocení proběhne na COP 3 v roce 2011 na Slovensku.

Evropské společenství není smluvní stranou Karpatské úmluvy a pozice členských států EU, které jsou smluvními stranami Úmluvy, nejsou koordinovány.

2 Environmentální smlouvy se zvláštním statutem

Mezi nejvýznamnější globální environmentální smlouvy patří Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a Úmluva OSN o boji proti desertifikaci, jejichž sjednání iniciovalo přímo Valné shromáždění OSN. Sekretariáty těchto smluv jsou řízeny přímo generálním tajemníkem OSN.

Česká republika je také smluvní stranou mnohostranných environmentálních smluv, které nebyly sjednány z iniciativy žádné mezinárodní organizace, ale na základě návrhu jednotlivých států. Jedná se o Mezinárodní úmluvu o regulaci velrybářství, jejíž postavení je zcela samostatné, a Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě.

2.1 Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Kjótský protokol

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu byla přijata na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro dne 9. 5. 1992 a vstoupila v platnost dne 21. 3. 1994. K 30. 6. 2008 má Úmluva 192 smluvních stran. Česká republika Úmluvu podepsala dne 13. 6. 1993 a ratifikovala ji dne 7. 10. 1993 (č. 80/2005 Sb.m.s.) jako v pořadí třicátá šestá strana. Sekretariát Úmluvy a Protokolu sídlí v Bonnu (Německo).

Úmluva a její Kjótský protokol představují právní základ pro snižování emisí skleníkových plynů na úroveň, která by nebyla z hlediska vzájemné interakce s klimatickým systémem Země pro další vývoj planety nebezpečná.

Úmluva je založena na čtyřech hlavních principech:

- *principu mezigenerační spravedlnosti*, tj. chránit klimatický systém ve prospěch nejen současné, ale i příštích generací;
- *principu společné, ale diferenciované odpovědnosti*, který říká, že ekonomicky vyspělé země nesou hlavní odpovědnost za rostoucí koncentraci skleníkových plynů v atmosféře;
- *principu potřeby chránit zejména ty části planety, které jsou více náchylné na negativní dopady změn klimatického systému*;
- *principu tzv. předběžné opatrnosti*, tj. nutnosti neodkládat řešení problému, a to ani v tom případě, že doposud nelze některé důsledky změny klimatu vědecky zcela podložit.

⁷ Fotografie a více informací naleznete na <http://chm.nature.cz/information/karpatska-umluva/pozvanky-vystavy>

Kjótský protokol k Úmluvě byl přijat dne 10. 12. 1997 a vstoupil v platnost dne 16. 2. 2005. Základním cílem Protokolu je snížení celkových globálních emisí skleníkových plynů nejméně o 5,2 % v období 2008 – 2012 vůči referenčnímu roku 1990. Protokol dále ve své příloze B blíže kvantifikuje redukční cíle ekonomicky vyspělých států na snížení emisí 6 skleníkových plynů (CO_2 , metan, oxid dusný, zcela a částečně fluorované uhlovodíky a fluorid sírový) a vymezuje způsoby jejich možného dosažení. Českou republikou byl podepsán dne 23. 11. 1998 na základě usnesení vlády č. 669/1998. Protokol ke dni 13. 5. 2008 ratifikovalo 182 smluvních stran, podílejících se 63,7 % na celkových emisích 6 skleníkových plynů. Česká republika Protokol ratifikovala dne 15. 11. 2001 (č. 81/2005 Sb.m.s.).

Celkové emise včetně propadů skleníkových plynů v ČR, vyjádřené ekvivalentem oxidu uhličitého (CO_2_{ekv}), poklesly z hodnoty 190,3 mil. tun v roce 1990 na 144,8 mil. tun v roce 2006. Samotné emise skleníkových plynů (bez započítání emisí a propadů ze sektoru LULUCF) poklesly z hodnoty 194,2 mil. tun v roce 1990 na hodnotu 148,2 mil. tun v roce 2006. Relativně vyjádřeno se jedná o pokles o 23,7 % ve srovnání s referenčním rokem 1990. Závazky stanovené Kjótským protokolem (požadavek snížení o 8 % oproti roku 1990) jsou tedy zatím s rezervou plněny. Významná část tohoto snížení emisí se však udála před rokem 1994. Od tohoto roku emise skleníkových plynů stagnují, výsledky inventur po roce 2005 naznačují dokonce mírný nárůst.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 7. – 18. 5. 2007 proběhla v Bonnu jednání podpůrných orgánů Úmluvy – 26. zasedání Podpůrného orgánu pro vědecké a technické poradenství (Subsidiary Body on Scientific and Technological Assessment, SBSTA) a 26. zasedání Podpůrného orgánu pro implementaci (Subsidiary Body for Implementation, SBI). Byla zaměřena zejména na pokračování a podrobnější rozpracování témat obsažených v usneseních přijatých na 12. konferenci smluvních stran Úmluvy (COP 12) a přípravu témat pro 13. zasedání konference smluvních stran Úmluvy (COP 13) a 3. zasedání smluvních stran Protokolu (MOP 3). Hlavními tématy byly především rozpočet sekretariátu Úmluvy a rozpočet na činnost mezinárodního transakčního uzlu (International Transaction Log, ITL); diskuse o post-Kjótském režimu v rámci Ad hoc pracovní skupiny pro budoucí závazky zemí přílohy I smluvních stran Kjótského protokolu a Dialogu; problematika propadů emisí skleníkových plynů tzv. sektor LULUCF („Využívání území, změny ve využívání území a lesnictví“); vědecké, technické a socioekonomické aspekty snižování emisí skleníkových plynů (diskuse ke zprávě Mezivládního panelu pro změnu klimatu, IPCC); vědecké, technické a socioekonomické aspekty dopadů, rizik a adaptace na změnu klimatu; problematika emisí v rámci mezinárodní letecké a námořní dopravy; flexibilní mechanismy Kjótského protokolu a obchodování s emisemi; transfer environmentálních technologií a systematické pozorování změny klimatu. Zasedání se aktivně zúčastnili zástupci odboru změny klimatu MŽP.

Delegace České republiky vedená místopředsedou vlády a ministrem životního prostředí Martinem Bursíkem se ve dnech 3. – 15. 12. 2007 zúčastnila COP 13 a MOP 3, která se konala na Bali v Indonésii.

V souladu s usnesením vlády č. 395 ze dne 6. 4. 2005 bylo provedeno v roce 2007 vyhodnocení Národního programu na zmírnění dopadů změny klimatu v České republice z hlediska účinků přijatých opatření v letech 2004 – 2006 a srovnání výchozího stavu a redukce dosažené od jeho přijetí. Na základě tohoto vyhodnocení je v současné

době vytvářena nová Politika ochrany klimatu v České republice, která reaguje na nové odborné poznatky a vývoj politických jednání v ČR i mezinárodní situaci a definuje strategii ochrany klimatu v České republice s cílem postupného snižování emisí skleníkových plynů, účinného vyrovnávání se s následky globálního oteplování a zároveň zmírňování jejich negativních dopadů.

Experti MŽP a ČHMÚ se zapojili do pravidelných jednání v rámci Pracovní skupiny Rady pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci změna klimatu (WP IEI Climate Change) a současně podskupin pro jednotlivá věcná témata.

Ve dnech 2. – 13. 6. 2008 se za účasti delegace ČR konala 28. zasedání podpůrných orgánů SBSTA/SBI, Ad hoc pracovní skupiny pro dlouhodobou spolupráci pod Úmluvou a souběžně i jednání několika pracovních skupin WP IEI. Tato jednání byla přípravnou fází pro COP 14 UNFCCC a MOP 4 Kjótského protokolu. Mezi hlavní body agendy patřila problematika transferu technologií, snižování emisí z odlesňování a degradace lesa v rozvojových zemích a emisí z mezinárodní letecké a námořní dopravy. Klíčovými byly rovněž otázky financování, adaptačních opatření a s tím spojeného sdílení vědeckých a technických znalostí o regionálních a lokálních dopadech, zranitelnosti a rizicích negativních dopadů změny klimatu v rámci pracovního programu z Nairobi (NWP). V závěrech ze zasedání je vysloveno uznání vládám 13 států (mezi nimi i České republice) za jejich příspěvek k implementaci NWP. V otázce snižování emisí z odlesňování a degradace lesa v rozvojových zemích je nyní zapotřebí připravit text pro COP 14, který se bude týkat metodik stanovení změny zásoby uhlíku v ekosystémech. V otázce emisí z mezinárodní letecké a námořní dopravy nebylo dosaženo pokroku vzhledem k tomu, že některé země produkující ropu odmítají její projednávání a bude tedy ponechána k rozhodnutí na COP 14 v Poznani.

Velmi důležitá byla jednání o budoucích závazcích v rámci Ad hoc pracovní skupiny pro dlouhodobou spolupráci pod Úmluvou (Ad hoc Working Group on Long-Term Cooperative Action under the Convention, AWG LCA) a Ad Hoc pracovní skupiny pro budoucí závazky zemí přílohy I smluvních stran Kjótského protokolu (Ad hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under the Kyoto Protocol), která pokračovala v srpnu 2008 (Ghana).

V roce 2008 byla splněna řada úkolů vyplývajících z Úmluvy, Protokolu a rozhodnutí 280/2004/ES, resp. 2005/166/ES (prováděcí pravidla k rozhodnutí 280/2004/ES). Jedná se například o přípravu Národní inventarizační zprávy o emisích skleníkových plynů za rok 2007, která byla předána sekretariátu Úmluvy v dubnu 2008.

Priority do konce roku 2009

Hlavní agendou let 2008 – 2009 jsou jednání o nastavení režimu snižování emisí skleníkových plynů po r. 2012 a nastavení budoucích závazků po ukončení prvního kontrolního období Kjótského protokolu. V době tzv. Trojky (2. pololetí 2008) a předsednictví České republiky v Radě EU se ČR stane klíčovým aktérem politického jednání jak v rámci EU, tak také jménem EU na nejvyšší světové úrovni. V rámci zasedání COP 13 byla přijata tzv. „Cestovní mapa z Bali“, která je průlomovým rozhodnutím, kdy se podařilo sjednotit názory všech smluvních stran na budoucí směřování politiky v oblasti ochrany klimatu. Dle Cestovní mapy vyvrcholí jednání na COP 15 v prosinci 2009 v Kodani, kdy by měla být dosažena konečná dohoda o nastavení režimu a závazků po vypršení prvního kontrolního období Kjótského protokolu v roce 2012. Nejvýznamnějším prvkem je shoda ekonomicky rozvinutých a rozvojových států společně s USA.

ČR se zaměří na plnění rozhodnutí COP 13/MOP 3, jež jsou uvedena v příloze č. 7.

Klíčové pro vyjednávání budou COP 14/MOP 4 (1. – 12. 12. 2008, Poznaň) a COP 15/MOP 5 (prosinec 2009, Kodaň), kdy má dojít k dohodě o konkrétních emisních redukcích ekonomicky vyspělých států (redukce 25 – 40 % oproti roku 1990) do roku 2020, včetně příspěvků států rozvojových. Dle schválených závěrů 4. hodnotící zprávy Mezivládniho panelu pro změnu klimatu by na globální úrovni mělo dojít během následujících 10 – 15 let ke zlomu v dlouhodobém růstu globálních emisí. Následkem snížení globálních emisí na polovinu by mělo dojít k další stabilizaci do roku 2050, kdy se počítá s příspěvkem ekonomicky vyspělých států Přílohy I na úrovni 60 – 80 %.

Další kroky či rozhodnutí lze očekávat i u implementace a financování adaptačních opatření, transferu technologií a boji proti odlesňování v rozvojových zemích. Rovněž lze očekávat další rozšiřování uhlíkového trhu a posilování jeho role.

Změna klimatu bude jedním z důležitých témat ve vnějších vztazích EU, které bude se třetími státy diskutováno na různých úrovních, včetně ministerských schůzek a summitů. ČR se bude aktivně zapojovat do těchto jednání již v rámci francouzského předsednictví. ČR tak bude usilovat v rámci mezinárodního vyjednávání o zachování EU jako světového lídra na poli ochrany klimatu s cílem dosažení ambiciózní, celosvětové a všeobecně přijatelné dohody o nastavení závazků po roce 2012.

Zajištění koordinovaného postupu EU na jednáních o změně klimatu bude klást mimořádné nároky na ČR. ČR bude předsedat Pracovní skupině Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci změna klimatu v Bruselu a desítky jejich expertních podskupin. ČR bude zajišťovat přípravu pozic EU pro jednání v rámci 30. zasedání podpůrných orgánů SBSTA/SBI (1. – 12. 6. 2009, Bonn) a zasedání AWG-KP/AWG-LCA (30. 3. – 9. 4. 2009). ČR bude úzce spolupracovat s dalšími členskými státy EU ve snaze zajistit co možná nejlepší zapojení EU na všech úrovních vyjednávání.

Změna klimatu bude rovněž předmětem řady akcí během předsednictví v ČR. Na tuto problematiku se zaměří i neformální zasedání Rady ministrů životního prostředí ve dnech 12. – 14. 6. 2009 v Praze.

2.2 Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe (UNCCD)

Úmluva OSN o boji proti desertifikaci byla sjednána z iniciativy Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro v roce 1992. Úmluva byla přijata dne 17. 6. 1994 a vstoupila v platnost dne 12. 12. 1996. K 30. 6. 2008 má Úmluva 193 smluvních stran; jsou jimi všechny členské státy EU, s výjimkou Estonska, a Evropské společenství. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost dne 24. 4. 2000 (č. 53/2002 Sb. m. s.). Její sekretariát sídlí v Bonnu (Německo).

Cílem Úmluvy je zavést integrovaný přístup k řešení problematiky desertifikace, která úzce souvisí s prosazováním udržitelného rozvoje a zapojením obyvatelstva na místní úrovni do hledání nejúčinnějších způsobů snižování hrozby desertifikace a velkého sucha. Úmluva je významná především tím, že podobně jako Úmluva o biologické rozmanitosti a Rámcová úmluva OSN o změně klimatu představuje komplexní nástroj k řešení celosvětově závažných problémů v ochraně přírody, půdy, vodních a jiných přírodních zdrojů, které jsou způsobovány celou řadou vzájemně provázaných ekologických, sociálních, kulturních a ekonomických faktorů.

Česká republika nepatří k postiženým zemím, řadí se k tzv. nastupujícím dárcovským zemím. Přístup České republiky k Úmluvě byl projevem solidarity s postiženými smluvními stranami, tj. především s rozvojovými zeměmi, a vyjádřením ochoty spolupodílet se na řešení globálních problémů životního prostředí. Česká republika poskytuje pomoc postiženým rozvojovým zemím formou projektů zaměřených na oblast degradace půd, hydrogeologii, hydrologii, lesnictví atd., především v rámci možností své zahraniční rozvojové pomoci.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

V roce 2007 se zástupci odboru mnohostranných vztahů MŽP, které je kontaktním místem pro Úmluvu v ČR, zúčastnili 5. zasedání Výboru pro sledování plnění Úmluvy (CRIC 5, 12. – 21. 3. 2007, Buenos Aires), 8. zasedání konference smluvních stran Úmluvy (COP 8, 3. – 14. 9. 2007, Madrid) a 1. mimořádného zasedání konference smluvních stran Úmluvy (26. 11. 2007, New York), na kterém byla řešena pouze otázka rozpočtu na období 2008 – 2009 z důvodu nedosažení konsensu na řádném zasedání COP 8. Smluvní strany na COP 8 schválily Desetiletý strategický plán na období 2008 – 2018 a rámec pro posílení implementace Úmluvy, který je novou příležitostí, jak dosáhnout cílů stanovených v Úmluvě. Rozhodnutí obsahuje opatření týkající se všech orgánů Úmluvy, vč. smluvních stran, podpůrných orgánů, finančního mechanismu, sekretariátu, a zdůrazňuje potřebu zapojení všech smluvních stran do efektivní implementace Úmluvy. Vhodný způsob a kritéria pro střednědobé hodnocení implementace Strategického plánu budou stanoveny na COP 10 v roce 2011. Přehled rozhodnutí COP 8 relevantních pro ČR je přílohou č. 8.

Česká republika je od října 2005 do října 2009 členem byra Úmluvy. JUDr. Jiří Hlaváček, ředitel odboru mnohostranných vztahů MŽP, zastává funkci viceprezidenta za východoevropskou regionální skupinu (znovu zvolen na COP 8 v září 2007).

V roce 2007 byl zahájen jeden z rozvojových projektů v gesce MŽP vycházející přímo z potřeb Úmluvy „Obnova a zajištění vodních zdrojů v polopouštních oblastech provincie Suchbátar“.

Projekt, realizovaný firmou GEOMIN, má přispět k omezení podílu člověka a jeho hospodaření v pouštních a polopouštních oblastech provincie (ajmaku) Suchbátar na postupujícím procesu desertifikace a zároveň pomoci udržet tradiční extenzivní formy zemědělského hospodaření v daném území v udržitelném rozsahu a formě. Záměrem je též zajistit podmínky pro život a rozvoj sídelních center jednotlivých okresů (somonů) zlepšením zásobování obyvatel pitnou vodou. Cílem je také zlepšit management pastvin v dané oblasti a optimalizovat tradiční způsob hospodaření v regionu. V roce 2007 byla provedena většina rešeršních prací, jejich vyhodnocení a vyhloubení dvou nových jímacích objektů na pastvinách. Projekt tématicky i prostorově navazuje na projekt „Udržitelný rozvoj vodního hospodářství a management vodních zdrojů a boj proti desertifikaci v kraji Dornogobi v jihovýchodní části Mongolska“ realizovaný v letech 2003–2006.

Ministerstvo životního prostředí opět finančně podpořilo činnost regionálního referenčního centra (RRC) „Ochrana půd – strategie a plánování“, které hostí Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Centrum, založené v prosinci 2006, zajišťuje výměnu informací a sběr dat v oblasti ochrany půdy a tím přispívá k posílení spolupráce mezi státy střední a východní Evropy. V roce 2007 byly založeny webové stránky centra www.rrc.mendelu.cz. Databáze zdrojů obsahuje v současné době přibližně 150 osob (kromě národních kontaktních osob) a 120 institucí, které se ve státech střední a východní Evropy (SVE) zabývají problémem degradace půdy. K seznamu je třeba připočíst i zhruba 40 institucí mimo státy SVE majících na tyto země určitou návaznost (UNCCD, FAO, apod.). Webové stránky obsahují základní informace o člancích zabývajících se degradací půdy, informace o jednotlivých zemích a odkazy na vydavatelství a časopisy zaměřené na přírodní zdroje. V digitální, ale i listinné podobě RRC shromažďuje další mapy, články a abstrakty o degradaci půdy.

Priority do konce roku 2009

Česká republika bude usilovat o efektivní implementaci Strategického plánu a jako smluvní strana Přílohy V Úmluvy se bude podílet na tvorbě regionálního akčního programu (RAP) s cílem propojit aktivity v rámci RAP s cíli Strategického plánu. V následujícím období rovněž zohlední povinnosti vyplývající z Úmluvy při realizaci své dvoustranné a mnohostranné rozvojové pomoci. Nadále bude podporovat projekty zaměřené na boj s desertifikací a chudobou v postižených zemích, především v Africe. Zároveň bude hledat možnosti bližší spolupráce s ostatními dárcovskými ze-

měmi a pracovat na zmapování možností financování implementace UNCCD ve státech střední a východní Evropy. MŽP ve spolupráci se sekretariátem Úmluvy a Globálním mechanismem připravuje seminář (Brno, 10. – 12. 9. 2008), jehož očekávaným výstupem je vypracování návrhu formy budoucí spolupráce při tvorbě národních strategií pro udržitelné financování boje proti degradaci půdy, desertifikaci a suchu v zemích SVE. V tomto procesu by Česká republika měla jako nastupující donor hrát za podpory Globálního mechanismu hlavní úlohu. Seminář je dílčí aktivitou východoevropské regionální iniciativy.

Dalšími významnými problematikami budou zlepšení činnosti Výboru pro vědu a technologii, příp. jeho celková reforma, revize činnosti Výboru pro sledování implementace Úmluvy, revize směrnice pro podávání národních zpráv, prohloubení spolupráce sekretariátu Úmluvy s Globálním mechanismem (GM), implementace iniciativy Terrafrica, která představuje rámcovou koncepci pro financování a implementaci efektivních a „country-driven“ aktivit v oblasti udržitelného využívání půdy v subsaharské Africe, finanční otázky spojené s přechodem financování z USD na EUR od finančního období 2010–2011 a spolupráce s finančními mechanismy Úmluvy, tzn. GM a GEF.

Česká republika v době svého předsednictví v Radě EU bude koordinovat mimo jiné témata desertifikace a Afriky v rámci zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí a zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD) v únoru a květnu 2009. Členství ČR v byru napomůže pečlivé přípravě na koordinační úlohu v těchto otázkách jak v rámci EU, tak i EHK OSN a globálních organizací.

2.3 Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství

Úmluva byla sjednána tehdejšími velrybářskými státy dne 2. 12. 1946 ve Washingtonu. Ke dni 30. 6. 2008 má 81 smluvních stran. ČR dokončila přístup k Úmluvě uložením listiny u depozitáře, vlády Spojených států amerických dne 26. 1. 2005 (č. 7/2007 Sb. m. s.). Sekretariát Úmluvy sídlí v Cambridge (Velká Británie).

Vlády států, které jsou smluvními stranami Úmluvy, uznávají, že velryby představují velké přírodní bohatství, které je třeba zachovat budoucím generacím. V minulosti byly velryby loveny nadměrným neudržitelným způsobem, což způsobilo jejich ohrožení do takové míry, že je třeba chránit všechny druhy velryb před pokračujícím nadměrným lovením. Uznává se, že pokud budou velryby náležitě obhospodařovány, přispěje to k růstu jejich populací, což umožní zvětšit počty lovených velryb, aniž by to ohrozilo tyto přírodní zdroje. Za tím účelem je třeba velrybářství regulovat a směřovat ho na ty druhy velryb, které vydrží exploataci, a naopak dočasně nelovit ty druhy, jejichž populace jsou ohroženy na přežití. Úmluva tedy byla uzavřena kvůli náležité ochraně velrybích populací, což umožní správný rozvoj velrybářského průmyslu.

Na základě Úmluvy byla zřízena Mezinárodní velrybářská komise (International Whaling Commission, IWC). Vláda každého smluvního státu jmenuje do Komise jednoho zástupce - komisaře. Komise se schází pravidelně jednou ročně, dle potřeby i častěji.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pol. 2008

V roce 2007 se konalo 59. výroční zasedání Mezinárodní velrybářské komise (28. – 31. 5. 2007, Anchorage, USA). Českou republiku na zasedání reprezentovala komisařka RNDr. Pavla Hýčková z odboru mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP.

Plenárnímu zasedání předcházela ve dnech 24. 5. – 15. 6. 2007 jednání Vědeckého výboru, výborů a podvýborů Komise a pracovních skupin. Česká komisařka se zúčastnila kromě plenárního zasedání také jednání Výboru pro ochranu, Podvýboru pro domorodý lov pro obživu a dvou zasedání Finančního a administrativního výboru. Kromě těchto zasedání se zúčastnila několika koordinačních schůzek skupiny „protivelrybářských“ států, ke kterým ČR patří. Tyto státy jsou pro důslednou ochranu velryb a jsou proti uvolnění moratoria komerčního lovu.

V průběhu jednání se plně projevilo vyhrocení opačných postojů pro- (např. Japonsko, Island, Norsko) a proti-velrybářských států. (např. Austrálie, Nový Zéland, většina členských států EU). Plénium schválilo návrh svolat na první polovinu roku 2008 (před dalším výročním zasedáním) Meziroční zasedání o budoucnosti IWC, které by jednalo o způsobech komunikace uvnitř IWC, aby napříště nedocházelo k patovým situacím, kdy se obě strany nemohou dohodnout na řešení věcných problémů.

ČR se v prosinci 2007 oficiálně připojila k demarši vůči Japonsku vedené Austrálií proti lovu velryb v rámci „vědeckého“ programu JARPA II. Na výzvu švédského komisaře Mezinárodní velrybářské komise se Česká republika dne 3. 12. 2007 připojila k „přátelské“ demarši Švédska vůči Mexiku, která podporuje jeho úsilí o záchranu kriticky ohroženého druhu kytovce, sviňuchy kalifornské.

Ve dnech 29. 5. – 27. 6. 2008 se v Santiagu, Chile, konalo 60. výroční zasedání Mezinárodní velrybářské komise.

60. výročnímu zasedání IWC předcházela ve dnech 29. 5. – 14. 6. 2008 jednání Vědeckého výboru, výborů a podvýborů IWC a pracovních skupin. Česká komisařka se zúčastnila kromě plenárního zasedání také jednání Výboru pro ochranu, zasedání Finančního a administrativního výboru, podvýboru pro rozpočet a schůzky skupiny „protivelrybářských“ států.

60. výroční zasedání proběhlo převážně v atmosféře spolupráce, která byla nastolena již na Meziročním zasedání v Londýně v březnu 2008. Všechny delegace vystupovaly se snahou řešit rozpory vyjednáváním a dohodou. Jedinou výjimkou bylo hlasování o návrhu Dánska povolit lov keporkaků v Grónsku. Návrh byl zamítnut. Na závěr zasedání vyjádřil předseda zasedání naději, že v příštím roce bude jednání pokračovat opět v duchu spolupráce, která je nutná pro zajištění účinné ochrany velryb.

V návaznosti na rozhodnutí Rady ministrů životního prostředí ze dne 5. 6. 2008 se na 60. výročním zasedání poprvé uskutečnily koordinační schůzky členských států EU stanovující společnou pozici členských států k případnému hlasování o dodatcích k harmonogramu.

Priority do konce roku 2009

Úmluvou nejsou stanoveny žádné reportingové povinnosti. V následujících letech se ČR bude dále aktivně účastnit zasedání IWC, práce jejích výborů a podvýborů a koordinačních schůzek skupiny „protivelrybářských“ států.

Ve sledovaném období se uskuteční 61. výroční zasedání IWC (květen – červen 2009, Madeira, Portugalsko). Pro ČR bude z titulu předsednictví v Radě EU vyplývat povinnost koordinace členských států EU před tímto zasedáním.

2.4 Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě

Protokol o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě, tzv. Madridský protokol, byl sjednán dne 4. 10. 1991 a vstoupil v platnost dne 4. 10. 1991. Pro ČR vstoupil v platnost dne 24. 9. 2004 (č. 42/2005 Sb. m. s.). Sekretariát smlouvy i Protokolu sídlí v Buenos Aires (Argentina).

Protokol stanovuje povinnost posoudit vlivy všech plánovaných činností v Antarktidě na její životní prostředí. Dále zřizuje Výbor pro ochranu životního prostředí Antarktidy, upravuje řešení sporů a kontrolní mechanismy. Nedílnou součástí Protokolu je 6 příloh (I. posuzování vlivů na životní prostředí, II. ochrana antarktické fauny a flóry, III. likvidace odpadů a odpadové hospodářství, IV. prevence znečišťování moře, V. správa a ochrana zvláště chráněných antarktických území), z nichž k VI. Stockholmské příloze o odpovědnosti za škody zahájí ČR přístup po novelizaci vnitrostátní legislativy (změna zákona č. 276/2003 Sb., o Antarktidě a o změně některých zákonů), tzn. nejdříve v roce 2010. Přístup k Protokolu a přijetí všech příloh je nezbytnou podmínkou pro udělení konzultativního statusu, o který ČR usiluje. Další podmínkou je vyvíjet podstatnou vědeckou a výzkumnou činnost na Antarktidě.

Cílem Madridského protokolu je zvýšit ochranu životního prostředí Antarktidy a závislých a přidružených ekosystémů, včetně jejich estetických hodnot, jakož i její hodnot v oblasti provádění vědeckého výzkumu. Zásadním způsobem doplňuje existující nedostatky systému ochrany životního prostředí v této oblasti.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

V roce 2007 byla slavnostně otevřena česká antarktická stanice J.G. Mendela na ostrově James Ross a začala plnit svou funkci. Na její výstavbě se podílely: Masarykova univerzita v Brně, Čechofracht, a.s., Czechoslovak Ocean Shipping, s.r.o., České přístavy Praha, a.s., ČGS, která provedla geologické mapování ostrova a několik dalších projektů se zapojením českých vědců.

V roce 2007 se také konala jednání Komise pro Antarktidu, která je poradním orgánem ministra životního prostředí a koordinuje národní aktivity v této oblasti.

Na období let 2007–2008 byl vyhlášen Mezinárodní polární rok, který je společnou iniciativou Mezinárodní rady pro vědu a Světové meteorologické organizace. Mezinárodní polární rok bude zastrešujícím programem pro všechny výzkumy v polárních regionech. Navazuje na Mezinárodní geofyzikální rok (1957–58) a Mezinárodní polární rok (1882–83).

V lednu až březnu 2008 byla organizována expedice ČGS v rámci nově schváleného projektu vědy a výzkumu, který navázal na výzkumy v oblastech: geologických procesů globálních změn v Antarktidě od paleozoika do recentu, tektonometamorfni profil magmatickým obloukem, pokračování geologického a geomorfologického mapování severní odlehněné části ostrova Jamese Rosse a studium provenience sedimentů, termálního a tektonického vývoje pánve Jamese Rosse a sestavení geologické mapy v měřítku 1: 25 000.

Rovněž Masarykova univerzita v Brně spolu s Botanickým ústavem AVČR v lednu až březnu 2008 řešila projekt MŠMT „Multidisciplinární výzkum antarktické suchozemské vegetace na ostrově Jamese Rosse“ a Grantové agentury ČR „Dopady atmosférických faktorů na režim UV záření na Antarktickém poloostrově“.

Své reportingové povinnosti plní ČR každoročně. V březnu 2008 byla předložena roční zpráva, která hodnotila činnost českých expertů v Antarktidě v sezóně 2007 – 2008.

Delegace České republiky složená ze zástupců MZV, MŽP a ČGS se ve dnech 2. – 13. 6. 2008 v Kyjevě (Ukrajina) zúčastnila každoročního, v pořadí již 31. zasedání Poradního shromáždění, nejvyššího orgánu Smlouvy o Antarktidě.

Priority do konce roku 2009

Na rok 2008 je plánováno uzavření bilaterální Dohody o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí v Antarktidě mezi vládami ČR a Chile. 32. zasedání Poradního shromáždění se uskuteční ve dnech 6. – 17. 4. 2009 v Baltimoru, USA, tzn. v době českého předsednictví v Radě EU. Pozice členských států EU pro tato zasedání se však nekoordinují.

Výhledově MŽP zahájí jednání o přístupu ke Stockholmské příloze a v rámci plnění tzv. indikativního seznamu Evropské komise zahájí přístup také k Úmluvě na ochranu antarktické mořské fauny a flóry.

Dle názoru Komise pro Antarktidu bude muset ČR v roce 2008 vyřešit problém týkající se standardního každoročního financování české antarktické stanice. Je zapotřebí pro fungování stanice ročně vyčlenit 0,5 mil. až 1 mil. Kč na pobyt technického pracovníka na stanici, dovoz paliv a maziv, včetně náhradních dílů. Přesné stanovení částky provede vlastník stanice, tj. Masarykova univerzita v Brně.

3. Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů (EHK OSN) a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Evropská hospodářská komise OSN je jednou z pěti regionálních komisí OSN⁸. Má 56 členských států (včetně USA a Kanady). Založení organizace doporučilo zasedání prozatímní Komise o hospodářské obnově, které se konalo dne 29. července 1946 v Londýně. V návaznosti na to Hospodářská a sociální rada OSN (United Nations Economic and Social Council, ECOSOC) na svém 4. zasedání vyhověla žádosti Valného shromáždění a přijala rezoluci č. 36 (IV) dne 28. března 1947 k založení EHK OSN.

EHK OSN byla založena jako mezivládní instituce s cílem napomáhat ekonomické obnově členských zemí OSN, jejichž hospodářství bylo narušeno 2. světovou válkou. V současné době je EHK OSN fórem severoamerických, evropských a středoasijských zemí pro vzájemnou, a to nejen ekonomickou spolupráci. Hlavními oblastmi činnosti jsou ekonomické analýzy, péče o životní prostředí, bytová politika, statistika, udržitelná energetika, podpora rozvoje obchodu, průmyslu a podnikání, lesní hospodářství a doprava. Velký význam má také technická spolupráce zaměřená na přenos zkušeností do zemí s tranzitní ekonomikou, konkrétně zejména zemí jihovýchodní a východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Těmto zemím je poskytována pomoc ve finanční i nefinanční podobě. Práce EHK OSN se účastní nejen členské státy, ale také více než 70 registrovaných zástupců hlavních zájmových skupin (např. mezinárodních nestátních neziskových organizací, aj.).

Činnost EHK OSN v oblasti životního prostředí lze rozdělit do dvou skupin. Jedná se o činnost ve vztahu k mezinárodní politice životního prostředí v regionu EHK OSN a činnost ve vztahu k mezinárodním právně závazným nástrojům (úmluvám, protokolům).

6. ministerská konference EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“, která se konala ve dnech 10. – 12. 10. 2007 v Bělehradě, potvrdila potřebu urychlit ratifikaci a zlepšit implementaci stávajících mnohostranných environmentálních smluv sjednaných v rámci EHK OSN. Bylo dohodnuto, že podmínkou dalšího pokračování procesu „Životní prostředí pro Evropu“ bude jeho reforma. Reformní plán by měl schválit Výbor pro politiku životního prostředí a následně plenární zasedání EHK OSN na jaře 2009. Cílem reformy je nové nastavení fungování procesu tak, aby odpovídal současným politickým a ekonomickým podmínkám v regionu a zároveň byl efektivní. Proces by se měl zaměřit jen na ty činnosti, pro něž má dostatečné kapacity, které přináší regionu výrazný prospěch a zároveň nejsou pokryty jinými mezinárodními instrumenty. Ke zlepšení stavu implementace závazků přijatých v rámci procesu by měl přispět vznik nových partnerství, zejména se soukromým sektorem.

Dle ČR by proces měl nadále přispívat k zefektivnění plnění mnohostranných environmentálních smluv a řádnému plnění doporučení přijatých v rámci Programu hodnocení stavu a politiky životního prostředí (Environmental Performance Review, EPR). ČR bude usilovat o to, aby větší pozornost byla v rámci procesu věnována problematice ovzduší, vody, půdy a udržitelné spotřeby a výroby. Koordinací přípravy ministerských konferencí by měl být pověřen Výbor pro politiku životního prostředí, který by zároveň prováděl pravidelná hodnocení dosaženého pokroku v implementaci závěrů konferencí.

3.1 Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP)

Zapojení ČR do aktivit v rámci Úmluvy a k ní sjednaných protokolů přispívá významnou měrou ke zlepšení kvality ovzduší v ČR. Úmluva byla sjednána dne 13. 11. 1979 v Ženevě. Byla jedinou environmentální smlouvou, kterou ratifikovala ČSSR (č.5/1985 Sb.). ČR převzala závazky ČSFR. Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Úmluva má rámcový charakter. Smluvní omezování znečišťování ovzduší je realizováno prostřednictvím protokolů, které jsou k Úmluvě přijímány. Dosud byly přijaty následující protokoly:

- o dlouhodobém financování Programu spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě (EMEP) - 1984
- o snížení emisí síry přecházejících hranice států nejméně o 30 % (1. protokol o síře) - 1985
- o snižování emisí oxidů dusíku (protokol NO_x) - 1988
- o omezení emisí těkavých organických látek (protokol VOC) - 1991
- o dalším snížení emisí síry (2. protokol o síře) - 1994
- o těžkých kovech - 1998
- o perzistentních organických polutantech - 1998
- k omezení acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu (Göteborgský protokol) - 1999

Česká republika je smluvní stranou všech osmi protokolů sjednaných k Úmluvě.

⁸ Podrobnější informace o EHK OSN naleznete v čísle 7/2007 časopisu Planeta.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Každé dva roky poskytují smluvní strany podklady pro Zprávu o strategiích a politice snižování znečištění ovzduší formou odpovědi na obsažený dotazník schválený zasedáním Výkonného orgánu Úmluvy (Executive Body, EB). Vzhledem k velkému rozsahu problematiky je pro přípravu podkladů za ČR potřebná spolupráce věcně příslušných odborů a podřízených organizací MŽP a dalších dotčených ústředních orgánů a odborných institucí. Akce je koordinována v rámci Poradního sboru Ministerstva životního prostředí pro otázky ochrany ovzduší ustaveného v roce 2004. Souhrnným zpracováním odpovědi je pověřen ČHMÚ. Odpovědi na dotazník a případné další vyžádané informace také umožňují Implementačnímu výboru CLRTAP posoudit plnění závazků Úmluvy a připojených protokolů smluvními stranami. Vyplněný dotazník za ČR byl zaslán sekretariátu CLRTAP v požadovaném termínu do 31. 3. 2008.

Každoročně ČR prostřednictvím ČHMÚ poskytuje údaje o emisích stanoveného souboru látek znečišťujících ovzduší a údaje o základních socio-ekonomických parametrech v rozsahu a struktuře požadované EMEP a schválené Výkonným orgánem Úmluvy.

ČR plní své povinnosti vyplývající z příslušných ustanovení většiny protokolů o účasti ve stěžejních vědeckých aktivitách Úmluvy a průběžně předává designovaným programovým centrům Programů mezinárodní spolupráce (International Cooperative Programme, ICP) a Úkolovým skupinám (Task Force) podřízeným Pracovní skupině pro účinky (WGE) databáze monitorovaných údajů, výsledky modelování a dalších vědeckých analýz.

Česká republika, zastoupena kontaktními místy a designovanými experty, se aktivně účastní činnosti pracovních útvarů podřízených Pracovní skupině pro strategie a revize (WGSR), jejichž hlavním současným úkolem je přezkoumání a příprava revize Protokolů o těžkých kovech a perzistentních organických polutantech a Göteborgského protokolu. Údaje za ČR jsou předávány průběžně formou zpracovaných dotazníků a dílčích zpráv pro Task Force a Expertní skupiny.

ČR přispívá k naplnění cíle dosáhnout aktivní implementace Úmluvy a k ní přijatých protokolů v širším geografickém rozsahu, tzn. včetně zemí východní Evropy, Kavkazu a Střední Asie (VEKSA). Prostřednictvím MZV byly z kapitoly Všeobecná pokladní správa poskytnuty prostředky na řešení projektu zaměřeného na provádění Göteborgského protokolu, emisních inventur a projekcí a modelování integrovaných hodnocení v Moldavsku. Projekt je řízen sekretariátem Úmluvy a na jeho realizaci se podílí i čeští experti.

Ve dnech 2. – 4. 5. 2007 Česká republika v Praze organizovala 33. schůzi Úkolové skupiny pro modelování integrovaného hodnocení (TFIAM). Na jednání byly formulovány důležité závěry a návrhy uplatněné v přezkumu Göteborgského protokolu, v rámci vývoje technik integrovaného hodnocení a modelování a specifických národních aktivit.

Na 40. zasedání WGSR (17. – 20. 9. 2007, Ženeva) byl Ing. Pavel Jílek, pracovník odboru ochrany ovzduší MŽP a kontaktní osoba ČR pro Úmluvu, potvrzen ve funkci místopředsedy této pracovní skupiny. Na 26. zasedání WGE (29. – 31. 8. 2007, Ženeva) byla do předsednictva zvolena RNDr. Irena Škořepová, CSc., odborná pracovnice ČGS.

Přehled úkolů plynoucích z Úmluvy, protokolů a rozhodnutí Výkonného orgánu na léta 2007 – 2009 je uveden v příloze č. 9.

Od roku 2004 probíhá přezkum Protokolu o perzistentních organických polutantech. V roce 2007 Úkolová skupina k Protokolu (Task Force on POPs, TFPOP) projednala souhrnné revizní zprávy k látkám navrženým k zařazení do příloh Protokolu (HCB, PCNs, SCCP, penta-BDE, octa-BDE, PeCB, PFOS). Zprávy byly doplněny o zjištění z dotazníkové akce provedené v 1. čtvrtletí 2007 týkající se managementu a legislativního zabezpečení k těmto látkám v jednotlivých zemích. Na 6. jednání Úkolové skupiny (4. – 6. 6. 2007, Vídeň) byla vypracována výstupní zpráva navrhuje zařazení nových látek do jednotlivých příloh Protokolu, která byla předložena WGSR ke schválení. V roce 2007 vypracovala společnost TOCOEN s.r.o., Brno, zprávu posuzující návrhy na revizi Protokolu připravené Úkolovou skupinou a vyhodnocující jejich proveditelnost v podmínkách ČR. Pozornost byla věnována zejména problematice stanovení těchto látek a jejich monitoringu. Stále je zdůrazňována nutnost inventarizace zdrojů a vstupů POPs do prostředí.

Úkolová skupina pro těžké kovy (Task Force on Heavy Metals, TFHMs) pokračuje v přezkumu Protokolu o těžkých kovech. Na 4. zasedání Úkolové skupiny (6. – 9. 6. 2007, Vídeň) byla za ČR prezentována dodatečná informace o plánovaném přechodu na bezrtuťovou technologii v průmyslu chlórů a alkálií ve dvou závodech provozovaných v ČR, Společnost Neratovice a Spolchemii. Bylo referováno o poklesu emisí rtuti z těchto závodů a o zpřísnění emisního limitu pro rtuť pro stávající závody průmyslu chlórů a alkálií v novém nařízení vlády č. 615/2006 Sb. Oba české závody v sektoru výroby chloru a alkálií připravují konverzi na bezrtuťovou technologii. V roce 2007 připravila společnost EGÚ Praha Engineering, a.s. zprávu týkající se dopadu revize Protokolu na právní řád ČR a průmyslový sektor. Nizozemsko předložilo k úvaze návrh na rozšíření Protokolu o tuhé částice (HM/PM). Předběžně bylo konstatováno, že návrh odráží stávající vazbu omezování emisí těžkých kovů na tuhé částice, jejichž kvantifikace, morfologická a hmotnostní speciace a prvková analýza jsou signifikantní pro hodnocení škodlivých účinků emisí těžkých kovů, včetně jejich funkce při tvorbě sekundárních částic.

Úkolová skupina pro hemisférický transport znečištění ovzduší (Task Force on the Hemispheric Transport of Air Pollution, TFH-TAP) zpracovala v roce 2007 průběžnou zprávu shrnující vědecké informace o přeshraničním přenosu ozonu, jemných částic a jejich prekurzorů.

ČR se aktivně zapojila také do práce expertní skupiny pro prachové částice (Expert Group on Particulate Matters, EGPM), jejíž úkolem je připravovat podklady k revizi Göteborgského protokolu z hlediska zahrnutí PM jako nové znečišťující látky. Práce skupiny byla prezentována na 40. zasedání WGSR.

Priority do konce roku 2009

Prioritou zůstává aktivní zapojení České republiky do vyjednávání o změnách Protokolu o těžkých kovech, Protokolu o perzistentních organických polutantech a Protokolu k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu.

Cílem Protokolu o těžkých kovech, který vstoupil v platnost dne 29. 12. 2003, je omezit emise těžkých kovů a jejich sloučenin vznikajících v důsledku antropogenní činnosti a podílejících se na dálkovém přenosu znečišťujících látek v atmosféře. Protokol zatím omezuje emise tří kovů: kadmia, olova a rtuti. Předjímá však přezkoumání jeho účinnosti (čl. 10) a možnost doplnění příloh k Protokolu o další kovy, kategorie zdrojů i redukční opatření (čl. 13).

Cílem Protokolu o perzistentních organických polutantech, který vstoupil v platnost dne 23. 10. 2003, je omezovat, snižovat nebo vylučovat vypouštění, emise a úniky POPs. Protokol měl být přezkoumán do tří let po jeho vstupu v platnost (čl. 10), nyní se projednávají návrhy na doplnění příloh.

Protokol k omezení acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu, který vstoupil v platnost 17. 5. 2005, představuje nejpokročilejší nástroj CLRTAP. Jeho cílem (čl. 2) je dále omezovat emise síry, oxidů dusíku, amoniaku a těkavých organických sloučenin (VOC), jež jsou výsledkem antropogenních činností, a které v důsledku dálkového přeshraničního atmosférického přenosu nepříznivě působí na zdraví lidí, přírodní ekosystémy, materiály a zemědělské plodiny následkem acidifikace, eutrofizace a přízemního ozonu. Cílem je zajistit v míře maximálně možné, v dlouhodobém výhledu, po jednotlivých krocích a s respektováním vývoje vědeckých poznatků, že atmosférické depozice nebo koncentrace nepřesáhnou kritické zátěže acidity, kritické zátěže nutričního dusíku a kritické úrovně přízemního ozonu. Hlavním prostředkem k dosažení tohoto cíle jsou stanovené individuální národní emisní stropy pro oxidy síry, oxidy dusíku, amoniak a VOC, kterých má být dosaženo do r. 2010. Protokol ukládá zahájit první přezkoumání jeho účinnosti a dostatečnosti do jednoho roku od vstupu v platnost (čl. 10).

ČR bude s Francií spolupracovat na zajištění koordinovaného postupu EU během 26. zasedání Výkonného orgánu CLRTAP (15. – 18. 12. 2008, Ženeva), kterému budou prezentovány dosavadní výstupy revizí. V době předsednictví ČR v Radě EU ČR zajistí koordinaci pozice EU pro zasedání Pracovní skupiny pro strategii a revize, které je plánováno na 9. – 13. 3. a 20. – 24. 4. 2009. Za účelem přípravy pozice EU se uskuteční v době předsednictví jednání Pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci CLRTAP v Bruselu. Revize Göteborgského protokolu úzce souvisí s revizí směrnice 2001/81/ES o národních emisních stopech.

3.2 Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tzv. Aarhuská úmluva)

Úmluva byla sjednána dne 25. 6. 1998 v Aarhusu. Ratifikační listina České republiky byla uložena u depozitáře Úmluvy dne 6. 7. 2004. Pro Českou republiku vstoupila v platnost 4. 10. 2004 (č. 124/2004 Sb.m.s.). V současnosti má Úmluva 41 smluvních stran včetně Evropského společenství. Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Aarhuská úmluva je mezinárodním právně závazným dokumentem, který je zaměřen na obecné posílení demokracie v oblasti životního prostředí. Úmluva je obsahově postavena na třech relativně samostatných, nicméně vzájemně provázaných věcných okruzích, tzv. pilířích:

- zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti;
- aktivní účast veřejnosti v rozhodovacích procesech týkajících se životního prostředí;
- zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 2. – 4. 5. a 31. 10. – 2. 11. 2007 se konalo 7. a 8. zasedání pracovní skupiny Úmluvy. Skupina projednala stav ratifikace Úmluvy a Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek, sjedna-

ného k Úmluvě. S cílem zlepšit stav implementace Úmluvy projednalo 7. zasedání průvodce reportingem. Zasedání se zabývala návrhem dlouhodobého strategického plánu, hospodařením Úmluvy a přípravami na 6. ministerskou konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ (10. – 12. 10. 2007, Bělehrad).

Dne 28. 3. 2007 schválila vláda svým usnesením č. 299 návrh na přijetí změny Úmluvy, sjednané na 2. zasedání smluvních stran v Almatě ve dnech 25. – 27. 5. 2007. Jejím cílem je přesněji stanovit postupy informování veřejnosti a účasti veřejnosti při rozhodování o záměrném uvolňování geneticky modifikovaných organizmů (GMO) do životního prostředí. Listina o přijetí změny Českou republikou byla uložena u depozitáře 29. 1. 2008.

Ve dnech 13. – 15. 2. a 8. – 10. 6. 2008 proběhlo 9. a 10. zasedání pracovní skupiny Úmluvy zaměřené na přípravu na 3. zasedání smluvních stran.

Součástí delegace ČR pro 3. zasedání smluvních stran Úmluvy (11. – 13. 6. 2008, Riga, Lotyšsko) (MOP 3) byli zástupci nevládních organizací, konkrétně Ekologického právního servisu a Ústavu pro ekopolitiku. Vedoucí delegace ČR první náměstek ministra životního prostředí JUDr. Jan Dušík, M. Sc., řídil na zasedání panelovou diskuzi o Protokolu PRTR a byl zvolen předsedou byra Úmluvy do roku 2011.

Nejdůležitějšími výstupy zasedání určujícími další směřování aktivit v rámci Úmluvy jsou strategický plán na léta 2009 – 2014, pracovní plán na léta 2009 – 2011 a Říšská deklarace. Zasedání předběžně rozhodlo o ustavení úkolové skupiny pro oblast přístupu veřejnosti k rozhodování. Otázka financování Úmluvy nebyla vyřešena, návrh na přechod od financování Úmluvy založeného na dobrovolných příspěvcích k financování řídicímu se příspěvkovou škálou OSN nebyl přijat. Přehled rozhodnutí relevantních pro ČR je uveden v příloze č. 10.

Implementaci Úmluvy na národní úrovni podpoří naplňování Národní strategie ČR pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji, jež byla schválena vládou dne 9. 7. 2008 usnesením č. 851.

Priority do konce roku 2009

Návazně na MOP 3 byla na národní úrovni obnovena činnost Meziresortní pracovní skupiny k Aarhuské úmluvě. Ta bude řešit úkoly plynoucí ze zasedání na národní úrovni a svými vstupy podporovat výkon předsedy byra ze strany představitele ČR. Jedním z úkolů bude včasné vypracování národní implementační zprávy, na které se budou podílet všechny zainteresované resorty.

Na mezinárodní úrovni bude cílem ustavit úkolovou skupinu pro přístup veřejnosti k rozhodování a rozpracovat další výstupy 3. zasedání smluvních stran. V době předsednictví ČR v Radě EU, pravděpodobně v dubnu 2009, se bude konat 11. zasedání pracovní skupiny Úmluvy. ČR zajistí na tomto zasedání koordinovaný postup EU a bude jménem EU vystupovat na jednáních. V rámci přípravy na zasedání proběhne v Bruselu jednání Pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní environmentální otázky ve formaci Aarhuská úmluva.

Pozornost bude věnována i běžné práci v dalších orgánech Úmluvy, kterými jsou Úkolová skupina pro přístup k právní ochraně, Pracovní skupina pro PRTR a Úkolová skupina pro elektronické informační nástroje.

3.3 Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (Protokol PRTR)

Protokol byl sjednán dne 23. 5. 2003 v Kyjevě na 5. ministerské konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“. Protokol podepsalo 38 států, včetně České republiky, a Evropské společenství⁹. Ke dni 20. 6. 2008 byl ratifikován 8 státy a Evropským společenstvím¹⁰, což prozatím nestačí ke vstupu Protokolu v platnost.

Cílem Protokolu je zlepšit přístup veřejnosti k informacím prostřednictvím sestavení ucelených, integrovaných, celostátních registrů úniků a přenosů znečišťujících látek v souladu s ustanoveními Protokolu. Protokol PRTR se zaměřuje na minimální požadavky, kterých lze dosáhnout v různých zemích. Registr znečišťujících látek má podle Protokolu obsahovat informace o únicích a přenosech 86 znečišťujících látek (seznam tvoří přílohu Protokolu), smluvní strany mohou nicméně vytvářet rozsáhlejší databáze. Jedná se o látky s významnými negativními vlivy na životní prostředí a lidské zdraví (např. skleníkové plyny, látky způsobující kyselý déšť, těžké kovy, rakovinotvorné látky). Registr musí pokrývat úniky a přenosy z různých typů bodových zdrojů (dotčenými zařízeními mohou být např. rafinérie, tepelné elektrárny, chemické a těžební podniky, spalovny odpadů, dřevozpracující a papírenské závody) a poskytovat dostupná data o rozptýlených zdrojích. Nezbytným rysem registru je veřejná bezplatná přístupnost a možnost veřejné kontroly.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 22. – 24. 10. 2007 se v Ženevě konalo 5. jednání Pracovní skupiny PRTR, které zhodnotilo zejména dosažený pokrok v ratifikaci Protokolu. S ohledem na stav ratifikací v jednotlivých státech bylo schváleno posunutí termínu prvního jednání smluvních stran Protokolu o jeden rok – na rok 2009.

V rámci jednání pracovní skupiny byly schváleny důležité dokumenty - jednací řád a mechanismus sledování plnění Protokolu. Dále byly projednávány dokumenty týkající se:

- finančních záležitostí (výše a škála příspěvků smluvních stran),
- zřízení a fungování pracovní skupiny po vstupu Protokolu v platnost (ad-hoc nebo trvale působící skupina),
- technické asistence (prioritní oblasti pro asistenci),
- podávání zpráv o plnění požadavků Protokolu (reporting),

Všechny dokumenty budou předloženy ke schválení na 1. zasedání smluvních stran Protokolu.

Ministerstvo životního prostředí vydalo v roce 2007 k prohloubení znalostí o Protokolu informativní leták, který formou otázek a odpovědí zpřístupňuje obsah a smysl Protokolu veřejnosti. Leták je volně k dispozici na stránkách www.irz.cz. Dále byl připraven český překlad publikace EHK OSN „Návod pro implementaci Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek“ a do konce roku 2008 bude připraveno interaktivní CD, jehož součástí bude anglická a česká verze tohoto dokumentu.

K naplňování cílů Protokolu napomáhají rovněž dva odborné dokumenty zpracované v roce 2007 Ministerstvem životního prostředí (ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze a Hydroprojektem, a.s.), které se zabývají identifikací a měřením znečišťujících látek. Obsahují sumarizované přehledy o metodách měření pro každou sledovanou znečišťující látku uvedenou v Protokolu. MŽP je po nezbytných úpravách zveřejní na www.irz.cz.

V ČR byl obnoven ratifikační proces Protokolu po přijetí zákona č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů, který je v účinnosti od 12. 2. 2008. Vláda na svém zasedání dne 9. 6. 2008 usnesením č. 699 vyslovila souhlas s ratifikací Protokolu a postoupila návrh k projednání Parlamentu ČR.

Na MOP 3 Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (11. – 13. 6. 2008, Riga) bylo přijato prohlášení o Protokolu PRTR zdůrazňující odhodlání učinit kroky k jeho brzkému vstupu v platnost. Podmínkou vstupu v platnost je jeho ratifikace 16 státy. Protokolu PRTR byla věnována pozornost také v rámci doprovodného programu, kde byl představen dlouho očekávaný „Návod pro implementaci Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek“.

Priority do konce roku 2009

Na národní úrovni bude prioritou dokončení ratifikace Protokolu PRTR. Konání prvního zasedání smluvních stran v době předsednictví ČR v Radě EU bude záležet na vývoji ratifikací jednotlivými smluvními stranami. Pokud zasedání smluvních stran v první polovině roku 2009 neproběhne, uskuteční se zřejmě 7. zasedání pracovní skupiny PRTR v Ženevě. Na tomto zasedání bude ČR koordinovat postoje EU a vystupovat jejím jménem.

3.4 Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (tzv. Espoo úmluva)

Úmluva byla sjednána dne 25. 2. 1991 ve finském Espoo a vstoupila v platnost dne 10. 9. 1997. Česká republika Úmluvu ratifikovala dne 26. 2. 2001 a vstoupila pro ni v platnost dne 27. 5. 2001 (č. 91/2001 Sb.m.s.). V současné době má Úmluva 42 smluvních stran včetně Evropského společenství. Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Cílem Úmluvy je přijetí všech vhodných a účinných opatření k prevenci, snížení a omezení vážných negativních vlivů činností přesahujících hranice států (především v sektoru průmyslu, energetiky, dopravy) na stav životního prostředí a v konečném důsledku tak i na zdraví obyvatelstva. Úmluva zakládá povinnost smluvních

⁹ http://www.unece.org/env/pp/ctreaty_files/cprotocol_2008_02_11.htm

¹⁰ Evropské společenství Protokol schválilo rozhodnutím 2006/61/ES.

stran vyhodnotit dopad těchto činností v co nejranějším stádiu jejich přípravy, a to především formou vzájemných oznámení a konzultací navrhovaných činností.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Na národní úrovni byly ratifikovány dvě změny Úmluvy. První změna byla přijata na 2. zasedání smluvních stran konaném v Sofii ve dnech 25. – 27. 1. 2001. Jejím cílem je umožnit státům, které nejsou členy EHK OSN, přistoupit k Úmluvě v případě, že si to tyto státy přejí, ovšem za podmínky předchozího souhlasu zasedání smluvních stran. Druhá změna Úmluvy byla přijata na 3. zasedání smluvních stran konaném ve dnech 1. – 4. 6. 2004 v Cavtatu. Jejím cílem je posílení aplikace Úmluvy. Listiny o přijetí změn Českou republikou byly uloženy u depozitáře dne 18. 4. 2007. První změna byla k 30. 6. 2008 ratifikována 12 smluvními stranami a druhá 9 smluvními stranami. Změny dosud nevstoupily v platnost.

V souladu s článkem 8 Úmluvy mohou smluvní strany mezi sebou uzavírat dvoustranné i mnohostranné smlouvy za účelem účinného plnění cílů a závazků Úmluvy. Cílem takové dvoustranné smlouvy je dohodnout pracovní postupy, které by splňovaly cíle Úmluvy, práva ES v případě členských států EU a byly sladěny s národními právními úpravami pro tuto oblast. Uplatnění těchto pracovních postupů má usnadnit a urychlit proces projednávání v oblasti mezistátního posuzování vlivů na životní prostředí.

Česká republika postupuje podle práva ES a Úmluvy v řadě procesů. Jako strana dotčená např. v případě těchto záměrů: „Dálnice A5 Nord Autobahn, úsek Poysbrunn – státní hranice Drasenhoffen“ (stranou původu je Rakousko), „Výradovanie jadrovej elektrárne V1“, „Veterný park Myjava, lokalita Vesný vrch“, „Veterný park Myjava, lokalita Ostrý vrch II.“, „Zvýšenie výkonu blokov JE EMO12 v Mochovciach“ (stranou původu je Slovensko). Jako strana původu pak se svými sousedy projednávala např. tyto záměry: „Prodloužení splavnosti vodní cesty Otrokovice – Rohatec“ (strana dotčená je Slovensko), „Větrný park Klínovec“, „Farma větrných elektráren Medvědí skála“, „Farma větrných elektráren Mauricius“ (strana dotčená je Německo).

Ve dnech 23. – 25. 5. a 21. – 23. 11. 2007 se v Ženevě konala 10. a 11. setkání pracovní skupiny pro EIA. Zasedání se zaměřila na výměnu dobrých zkušeností, dodržování a implementaci Úmluvy, subregionální spolupráci, projekt „Budování kapacit ve státech VEKSA“, vztahy mezi Úmluvou a Protokolem, průběh příprav 4. zasedání smluvních stran Úmluvy, zprávu o ratifikaci Úmluvy, jejich změn a Protokolu SEA. Zástupci odboru posuzování vlivů na životní prostředí MŽP se zúčastnili také EIA/SEA expertních zasedání (21. – 22. 6. 2007, Bonn, 3. – 4. 4. 2008, Lublaň), která se ovšem problematikou přeshraničního posuzování vlivů na životní prostředí zabývala jen okrajově. Předmětem jednání byla zejména výměna zkušeností na poli aplikace směrnice 85/337/EHS ve znění pozdějších novel a směrnice 2001/42/ES a koordinace postupů jednotlivých členských států EU.

Ve dnech 19. – 21. 5. 2008 se v Bukurešti konalo 4. zasedání smluvních stran Úmluvy. Delegaci České republiky vedl ředitel odboru legislativního Ministerstva životního prostředí Mgr. Libor Dvořák. Na zasedání byl přijat pracovní plán na léta 2009–2011. Státy regionu jihovýchodní Evropy přijaly na zasedání novou regionální smlouvu vytvářející nezbytný rámec pro řádnou implementaci opatření vyplývajících z Úmluvy.

Priority do konce roku 2009

Po sjednocení národní pozice budou pokračovat jednání o bilaterálních smlouvách o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států. Česká republika se zapojí do plnění rozhodnutí přijatých na MOP 4, jejichž přehled je uveden v příloze č. 11. V době předsednictví ČR v Radě EU se bude konat zasedání pracovní skupiny Úmluvy, na kterém bude ČR vystupovat jménem EU.

3.5 Protokol o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (tzv. Protokol SEA)

Protokol byl sjednán dne 21. 5. 2003 v Kyjevě a dosud nevstoupil v platnost. Má zatím 9 smluvních stran. ČR ukončila ratifikační proces dne 18. 7. 2005 předáním ratifikačních listin. Jeho cílem je zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí, včetně lidského zdraví, prostřednictvím posuzování připravovaných plánů a koncepcí z hlediska zájmů ochrany životního prostředí a zdraví, přičemž si smluvní strany mají zajistit jasné, transparentní a účinné postupy jak tohoto cíle dosáhnout.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

V roce 2007 byla naplánována zasedání signatářů Protokolu, která se však neuskutečnila s ohledem na pomalý proces ratifikace Protokolu.

Priority do konce roku 2009

Není jasné, kdy Protokol vstoupí v platnost. ČR se zapojí do příprav na 1. zasedání smluvních stran Protokolu.

3.6 Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer

Úmluva byla sjednána dne 17. 3. 1992 v Helsinkách. V platnost vstoupila dne 6. 10. 1996. V současné době má Úmluva 36 smluvních stran, včetně Evropského společenství. Úmluva vstoupila pro ČR v platnost dne 10. 9. 2000 (č. 59/2002 Sb. m.s.). Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Cílem Úmluvy je zajistit ochranu a udržitelné využívání vodních toků a mezinárodních jezer. Úmluva zavazuje smluvní strany k provádění vhodných opatření k prevenci, omezování a snižování znečištění vod přecházejících státní hranice a zavádění k tomuto účelu odpovídajících opatření. Podporuje racionální hospodaření s vodními zdroji, monitorování a vyhodnocování stavu hraničních vod, vzájemnou výměnu informací (např. o jakosti hraničních vod a hydrologii), prevenci před znečišťováním, aj. V poslední době se pozornost zaměřuje také na klimatické změny, jejich důsledky a připravenost na ně.

Důležitou součástí Úmluvy je předpoklad, že zainteresované státy uzavřou dvoustranné nebo mnohostranné dohody či jiná ujednání, která budou podrobněji definovat jejich vztahy a chování při řešení otázek upravených Úmluvou. Česká republika má uzavřeny dvoustranné smlouvy o spolupráci na hraničních vodách se všemi sousedními státy. Na mnohostranné úrovni ČR spolupracuje s ostatními státy v rámci Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe, Dohody o Mezinárodní komisi pro ochranu Odry před znečištěním a Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

V souladu se závěry 4. zasedání smluvních stran Úmluvy (20. – 22. 11. 2006, Bonn), které přijalo Doporučení pro platby za služby poskytované ekosystémy v ochraně vod, nechalo MŽP vypracovat studii „Využitelnost plateb za služby ekosystémů v integrovaném hospodaření s vodními zdroji“. Jejím cílem bylo porovnat stávající legislativní a ekonomické nástroje v ČR s přijatými doporučeními. Jedná se o nový přístup, kdy část zisků uživatelů vod by byla využívána zpět k ochraně ekosystémů, které se velkou měrou podílí na udržení povrchových i podzemních vod v dobrém stavu. Dle studie jsou přijatá doporučení EHK OSN v ČR aplikována. Slabinou současného systému je však nízké povědomí o funkcích ekosystémů v přirozeném oběhu vody a jejich vzájemných vazbách na okolí. Chybí také ekonomické ocenění těchto funkcí využitelných pro ekonomické aktivity, což se odráží v nízké účasti hospodářských subjektů na rozhodování o opatřeních týkajících se ochrany ekosystémů a ochota za tuto službu platit. Dalším nedostatkem je nízká úroveň vhodných kontrolních činností a nedostatečné zkušenosti s hospodařením v oblasti užívání půdy a jeho změnami v podmínkách tržní ekonomiky ve vztahu na vodní hospodářství. Studie doporučuje, aby se postupně přistoupilo k úpravě současného systému plateb za služby ekosystémů, a to z důvodů předpokládaného ukončování podporných programů z fondů EU.

Ve dnech 24. – 27. 6. 2007 se konalo v Helsinkách 8. zasedání Pracovní skupiny pro monitoring a hodnocení. Projednalo finální verzi hodnotící zprávy o stavu hraničních vod a mezinárodních jezer v regionu EHK OSN, která byla ke konečnému schválení předložena 6. ministerské konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ (10. – 12. 10. 2007, Bělehrad). Dále byla projednávána činnost Mezinárodního střediska hodnocení vod (IWAC) v souvislosti s jeho přesunem do Slovenského hydrometeorologického ústavu, varovné systémy v případě průmyslových havárií a pracovní plán skupiny na období 2007–2009. V souladu s pracovním plánem Úmluvy pokračují práce na přípravě metadatabáze hraničních řek a mezinárodních jezer a realizace pilotních projektů monitoringu a hodnocení vybraných hraničních řek, mezinárodních jezer a podzemních vod. Do jednoho z projektů se zapojila ČR společně se Slovenskem, a to v povodí Moravy. Zásady, které vzešly z tohoto projektu, jsou v současné době ověřovány v praxi v rámci Česko-slovenské komise pro hraniční vody.

Na příčiny pomalé ratifikace Protokolu o občanské odpovědnosti a náhradě za škodu způsobenou účinky průmyslových havárií přesahujícím hranice států na vody přesahující hranice států se zaměřil seminář pořádaný Maďarskem v květnu 2007 v Budapešti. Jednání předcházelo přípravné zasedání 25. 4. 2007 v Bruselu, kde již bylo upozorněno, že Protokol se dotýká v řadě aspektů výlučné působnosti ES a ratifikovat ho proto mohou členské státy pouze společně s ES. Posouzení dopadů Protokolu na předpisy ES stále probíhá, a proto bylo členským státům EU doporučeno Protokol zatím neratifikovat.

Na základě rozhodnutí 4. zasedání smluvních stran Úmluvy byla zahájena činnost Úkolové skupiny pro vodu a klima (Task Force on Water and Climate). Její 1. zasedání se uskutečnilo ve dnech 22. – 23. 11. 2007 v Bonnu. Předmětem jednání byla ochrana před povodněmi a suchem v kontextu změny klimatu a s tím spojená adaptační opatření. Byla zdůrazněna potřeba úzké spolupráce s Úkolovou skupinou Protokolu o vodě a zdraví pro extrémní klimatické události (Task Force on Extreme Weather Events) s cílem zabránit možné duplicitě aktivit obou pracovních skupin a za předpokladu efektivního využití zdrojů. Za spolupráce obou pracovních skupin budou vypracovány směrnice pro ověření připravenosti managementu vod na změny klimatu a do-

tazník, jenž poskytne informace a zkušenosti států s tranzitní ekonomikou s prováděním a plánováním adaptačních opatření na změnu klimatu. Pro koordinaci práce obou skupin na národní úrovni byla ve všech smluvních stranách založena centrální místa pro klimatické změny k Úmluvě.

Dne 12. 3. 2007 schválila vláda svým usnesením č. 230 návrh na přijetí změn čl. 25 a 26 Úmluvy. Změny Úmluvy, navržené Švýcarskem, byly sjednány na 3. zasedání stran Úmluvy (26. – 28. 11. 2003, Madrid). Jejich cílem je umožnit státům OSN, které nejsou členy EHK OSN, přistoupit k Úmluvě v případě, že si to tyto státy přejí, ovšem za podmínky předchozího souhlasu zasedání stran. Listina o přijetí změn Českou republikou byla uložena u depositáře Úmluvy dne 29. 1. 2008.

Priority do konce roku 2009

Ve dnech 20. – 24. 10. 2008 se uskutečnil v Římě 3. zasedání Pracovní skupiny pro integrovaný management vodních zdrojů (Working Group on Integrated Water Resources Management). Bude pokračovat aktivní zapojení ČR do práce pracovních skupin pro monitoring a hodnocení, vodu a zdraví a společné pracovní skupiny s Úmluvou o haváriích pro prevenci znečištění z průmyslových havárií.

Zvýšenou pozornost je třeba věnovat vlivu změny klimatu na vodu. ČR se bude podílet na přípravě Směrnic pro ověření připravenosti managementu vod na změny klimatu a spolupracovat při přípravě dotazníku o dopadech změn klimatu na vodní zdroje a adaptačních strategiích ve státech VEKSA. V červenci 2008 se uskuteční v Amsterdamu k tomuto tématu mezinárodní seminář pod vedením Nizozemska a Itálie.

5. zasedání smluvních stran Úmluvy by se mělo konat v říjnu 2009 v Ženevě. ČR proto bude spolupracovat s předsednickým Švédskem a Evropskou komisí při koordinaci EU v rámci MOP 5.

3.7 Protokol o vodě a zdraví

Ve spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací (WHO) byl k Úmluvě o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer vypracován Protokol o vodě a zdraví, který byl podepsán v Londýně dne 17. 6. 1999. Protokol vstoupil v platnost dne 4. 8. 2005, a to také pro ČR. Ratifikační listina ČR byla uložena u depositáře dne 15. 11. 2001. Protokol zatím ratifikovalo 21 států.

Hlavním cílem Protokolu je na všech úrovních rozhodování podpořit ochranu lidského zdraví a duševní pohody prostřednictvím zlepšeného hospodaření s vodou, ochrany vodních ekosystémů, zlepšování dostupnosti a kvality vody pro lidskou spotřebu a potlačování chorob souvisejících s vodou, a to ve vnitrostátním i v mezinárodním kontextu.

Gestorem implementace Protokolu v ČR je Ministerstvo zdravotnictví. Odbor ochrany vod MŽP spolupracuje při jeho implementaci. V roce 2002 byla na národní úrovni založena mezirezortní pracovní skupina pro stanovení a hodnocení cílů Protokolu, která pod vedením Státního zdravotního ústavu každoročně připravuje aktuální zprávy o plnění Protokolu pro Radu pro zdraví a životní prostředí a účastníci se vzájemně informují o pokroku prací na mezinárodní úrovni.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 17. – 19. 1. 2007 se v Ženevě konalo 1. zasedání smluvních stran Protokolu. Za ČR se zasedání zúčastnili zástupci Státního zdravotního ústavu (SZÚ) a odboru ochrany vod MŽP. Zasedání pro-

jednalo jednací řád, zhodnotilo plnění Protokolu a stav přípravy cílů k Protokolu, jejichž plnění se bude kontrolovat, a schválilo program práce na léta 2007-2009. Na podporu plnění Protokolu vznikl program finanční pomoci. Po vzoru Úmluvy byla diskutována možnost přistoupení států mimo region EHK OSN k Protokolu. V závěrečné Deklaraci strany potvrdily své závazky plynoucí z plnění Protokolu a odhodlání zlepšovat politiku v oblasti vody a zdraví, a to za podpory mezinárodní spolupráce, zapojení dalších sektorů, podpory výzkumu a vývoje a zapojení veřejnosti. V rámci Pracovní skupiny pro vodu a zdraví byly založeny tři úkolové skupiny, přičemž ČR se přihlásila do úkolové skupiny pro sledování nemocí z vody a pro indikátory a hodnocení.

V rámci implementace závazků připravila v září 2007 Pracovní skupina pro stanovení cílů, vedená zástupcem SZÚ, návrh cílů k Protokolu za ČR. Národní cíle ČR k Protokolu byly vládou vzaty na vědomí dne 9. 4. 2008. Celkem bylo stanoveno 35 cílů pokrývajících celé spektrum oblastí definovaných Protokolem (s výjimkou těch oblastí, kde je již situace v ČR vyřešena nebo je na uspokojivé úrovni).

Priority do konce roku 2009

Česká republika bude dále zapojena do aktivit Pracovní skupiny pro vodu a zdraví. Zastoupení v její úkolové skupině pro sledování nemocí zabezpečí SZÚ a v úkolové skupině pro indikátory a reporting a v úkolové skupině pro extrémní klimatické události SZÚ a MŽP.

MOP 2 Protokolu se uskuteční v první polovině roku 2009. MZD ve spolupráci s MŽP proto zabezpečí koordinovaný postup EU na této akci.

3.8 Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států

Úmluva byla sjednána dne 17. 3. 1992 v Helsinkách a vstoupila v platnost dne 19. 4. 2000. Česká republika se stala smluvní stranou dne 10. 9. 2000 (č. 58/2002 Sb. m. s.). V současné době má Úmluva 37 smluvních stran, včetně Evropského společenství. Sekretariát Úmluvy sídlí v Ženevě (Švýcarsko).

Cílem Úmluvy je předcházet škodlivým účinkům závažných průmyslových havárií přesahujících hranice jednotlivých států na lidské zdraví, životní prostředí a majetek. Důraz je kladen na podporu preventivních opatření zaměřených na hodnocení rizika a předcházení vzniku závažných havárií a v případě, že k nim došlo, na jejich účinnou likvidaci.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Česká republika se aktivně zapojila do činností Pracovních skupin pro implementaci a pro vývoj Úmluvy. Významnou podporou v této oblasti byla spolupráce mezi MŽP a DANEKO spol. s.r.o., která poskytovala metodické a expertní konzultace na podporu činnosti zástupce ČR v pracovních skupinách.

ČR se podílela na aktivitách Řídící skupiny pro přípravu bezpečnostních směrnic TMF (Tailing Management Facilities) (3. 7. 2007, Ženeva, 15. 11. 2007, Jerevan), která působí v rámci společné ad hoc expertní skupiny pro vodu a průmyslové havárie Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států a Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer. ČR přispěla k přípravě dokumentu o TMF částí „Analýza rizik odkališť“. Při jejím vypracování vycházel český expert ze zkušeností z provozu

odkališť v České republice, na Slovensku a byly využity i zahraniční studie k haváriím odkališť. K bezpečnosti odkališť byl ve dnech 12. – 14. 11. 2007 v Arménii uspořádán seminář, kterého se zúčastnilo 70 delegátů z regionu EHK OSN a řada mezinárodních organizací (UNEP, GRID-UNIDO, aj.).

Práce skupiny navázala na předchozí aktivity řídicí skupiny pro bezpečnost produktovodů. Do května 2007 byly dopracovány metodiky zajištění bezpečnosti a správné praxe při provozu produktovodů.

V roce 2007 byly realizovány projekty technické spolupráce na podporu implementace Úmluvy v Moldavsku. V jejich rámci proběhla ve dnech 12. – 14. 12. 2007 inspekce zařízení s potenciálem vzniku závažné havárie a seminář pro zástupce státní správy v oblasti prevence průmyslových rizik.

Dne 11. 7. 2007 schválila vláda svým usnesením č. 776 návrh na přijetí nového znění Přílohy I Úmluvy. Rozhodnutí změnit Přílohu I Úmluvy bylo přijato na 4. zasedání konference smluvních stran Úmluvy v roce 2006. Návrh na změnu byl předložen Evropským společenstvím a členskými státy EU. Upravený text Přílohy I je v souladu se směrnicí Rady 96/82/ES o kontrole nebezpečí vzniku závažných havárií zahrnujících nebezpečné látky a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2004/105/ES, kterou byla tato směrnice změněna. Změna je v ČR v plném rozsahu promítnuta do zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií. Ratifikační proces nového znění Přílohy I byl v ČR ukončen dne 5. 3. 2008.

Priority do konce roku 2009

Česká republika bude pokračovat v aktivním zapojení do činnosti Pracovních skupin pro implementaci a pro vývoj Úmluvy. ČR se zapojí do vytváření výukových programů v rámci asistenčního programu pro státy VEKSA.

Ve dnech 25. – 27. 11. 2008 se bude konat COP 5 Úmluvy. V té době bude Česká republika členem Trojky. ČR se proto s Francií bude podílet na zajištění koordinovaného postupu EU na zasedání.

4 Rada Evropy a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Rada Evropy (Council of Europe, RE)¹¹ je mezinárodní vládní organizací založenou v r. 1949. Jedná se o nejstarší politickou organizaci na kontinentu. V současné době má organizace 47 členů, 5 států má status pozorovatelů. Rada Evropy byla zřízena k ochraně lidských práv, pluralitní demokracie a právního státu. Jejím cílem je podporovat rozvoj evropské kulturní identity a různorodosti, hledat řešení problémů, kterým evropská společnost čelí (diskriminace menšin, xenofobie, intolerance, ochrana životního prostředí, klonování lidských bytostí, AIDS, drogy, organizovaný zločin apod.), pomáhat při upevňování demokratické stability v Evropě podporováním politických, legislativních a ústavních reforem. Sídlem RE je Štrasburk (Francie).

RE pokrývá všechny důležité otázky, kterými se evropská společnost zabývá, s výjimkou obrany. Vyvíjí rovněž aktivity v oblasti životního prostředí, konkrétně ochrany biodiverzity a krajiny, regionálního plánování, ochrany před závažnými přírodními a technologickými riziky.

4.1 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (tzv. Bernská úmluva)

Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť byla sjednána dne 19. 9. 1979 v Bernu a vstoupila v platnost dne 1. 6. 1982. V současné době má 45 smluvních stran. Pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. 6. 1998 se třemi výhradami (č.107/2001 Sb.m.s.). Sekretariát Úmluvy sídlí ve Štrasburku (Francie).

Cílem Úmluvy je chránit planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy a jejich přírodní stanoviště, a to zejména druhy a stanoviště, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci několika států, a takovou spolupráci podporovat. Bernská úmluva je klíčovou Úmluvou ochrany přírody v Evropě. Její součástí jsou čtyři přílohy. Příloha I obsahuje přísně chráněné druhy rostlin, Příloha II přísně chráněné druhy živočichů a Příloha III chráněné druhy živočichů, jejichž využívání je regulováno tak, aby byly jejich populace udrženy mimo nebezpečí. Příloha IV specifikuje zakázané prostředky a způsoby zabíjení, odchytu a užívání veškerých prostředků, které by mohly způsobit, že v místě vymizí nebo bude vážně narušena populace určitého druhu.

V rámci Úmluvy byl vytvořen kontrolní mechanismus umožňující, aby občan nebo organizace z kterékoli smluvní strany mohli upozornit sekretariát Bernské úmluvy na neplnění závazků plynoucích z Úmluvy. Nejčastěji se tak děje z popudu nevládních ekologických organizací. Stálý výbor, který se schází zpravidla jednou ročně, tuto stížnost v případě, že je oprávněná, vyslechně a požádá vládu příslušného státu o oficiální stanovisko. Jestliže dá za pravdu stěžovateli, navrhne dotčené smluvní straně konkrétní doporučení k nápravě a vyzve ji, aby je naplnila. Na příštím zasedání zástupce dotčené vlády podává zprávu o jejich realizaci. Případ je uzavřen teprve tehdy, pokud Stálý výbor uzná, že dotčená smluvní strana jeho doporučení naplnila.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Ve dnech 26. – 29. 11. 2007 se delegace ČR účastnila 27. zasedání Stálého výboru Úmluvy, na kterém byl RNDr. Jan Plesník, CSc., AOPK ČR, zvolen místopředsedou Stálého výboru. Na jednání byla přijata Evropská charta o myslivosti, která byla vytvořena pracovní skupinou pro ní ustanovenou. Jedná se o právně nezávazný dokument, který má být vodítkem pro smluvní strany Úmluvy. Charta ve svém ustanovení obsahuje 12 principů určených pro myslivce, cestovní ruch a management, zohledňuje legislativu ES a Úmluvu o biologické rozmanitosti. Charta, jejíž cílem je stavět na principech udržitelného rozvoje, vychází z Addis Abeba principů pro udržitelné využívání a z Malawi principů pro ekosystémový přístup. Na zasedání bylo rovněž přijato rozhodnutí, podle kterého bude problematika Evropského diplomu projednávána v rámci Bernské úmluvy.

RNDr. Jan Plesník, CSc., je také předsedou expertní skupiny pro vytváření sítě Emerald/Smaragd. Ta poprvé zasedala ve dnech 18. – 19. 10. 2007 ve Štrasburku. ČR je dále prostřednictvím svých expertů zastoupena v Řídícím výboru Rady PEBLDS a Výboru pro aktivity RE v oblasti PEBLDS, ve skupině expertů pro ptáky, expertní skupině pro ochranu obojživelníků a plazů, skupině expertů pro rostliny a expertní skupině pro ochranu bezobratlých.

ČR naplňuje doporučení č. 106/2003 o ochraně užovky stromové (*Zamenis longissimus*) a plnění následného Akčního plánu přijatého na 26. zasedání Stálého výboru.

MŽP nepokračovalo v jednáních se zástupci MZe o možném stažení výhrad, které ČR uplatnila při podpisu a schválení Bernské úmluvy podle článku 22 odst. 1 Úmluvy k Příloze II. a Příloze IV., neboť MZe stažení výhrad nepodporuje a trvá na jejich ponechání. Další meziresortní jednání k této problematice bude svoláno v závislosti na nových okolnostech, které se budou k výhradám ČR vztahovat.

ČR vypracovala a odeslala dvouletou zprávu o výjimkách v letech 2005 – 2006 podle příloh Bernské úmluvy.

Priority do konce roku 2009

MŽP obnoví jednání s MZe o stažení výhrad, které ČR uplatnila k Bernské úmluvě. Následně by se tímto návrhem měla zabývat vláda. Prioritou ČR bude pokračování v naplňování doporučení č. 106/2003 o ochraně užovky stromové (*Zamenis longissimus*) a plnění následného Akčního plánu. Evropská charta o myslivosti je přeložena do českého jazyka a bude distribuována veřejnosti.

Zasedání Stálého výboru Bernské úmluvy se konají každý rok na podzim. 28. zasedání Stálého výboru se bude konat ve dnech 24. – 28. 11. 2008. Přestože ES je smluvní stranou Úmluvy, koordinační jednání EU pro zasedání se v průběhu roku zpravidla nekonají. Pozice členských států EU se koordinují přímo na samotném zasedání ve Štrasburku. Koordinuje se pouze ta problematika, která zasahuje do společné problematiky ES, a pro kterou mají většinou odborné delegace mandát (netýká se politických otázek). Na programu kromě informací z jednání skupin expertů budou také tradiční případy porušení ustanovení Bernské úmluvy a stav podávání zpráv. Pozice členských států EU se v těchto případech nekoordinují a některé státy proti tomuto na posledním jednání vystoupily.

ČR zajistí účast odborníků na jednáních expertních a pracovních skupin.

4.2 Evropská úmluva o krajině

Návrh Evropské úmluvy o krajině přijal na svém 718. zasedání dne 19. 7. 2000 Výbor ministrů Rady Evropy. Úmluva byla otevřena k podpisu dne 20. 10. 2000 a vstoupila v platnost dne 1. 3. 2004. Pro Českou republiku vstoupila Úmluva v platnost dne 1. 10. 2004 (č. 13/2005 Sb.m.s.). V současné době má 29 smluvních stran. Sekretariát Úmluvy sídlí ve Štrasburku (Francie).

Úmluva vznikla z uvědomění, že nejen státem vyhlášená chráněná území zahrnují významné krajinné hodnoty. Neřeší jen historicky, esteticky či ekologicky hodnotnou, resp. právně chráněnou krajinu, ale do popředí zájmu se dostává „běžná“ krajina, včetně jejích částí, které často představují území lidskou činností výrazně pozměněná a nezřídka poškozená, tedy i urbánní a urbanizovaná. Venkovská a městská krajina jsou chápány jako spojitě nádoby, které není možné ze systémového hlediska řešit odděleně.

Hlavním cílem Úmluvy je zajistit ochranu jednotlivých typů evropské krajiny. Záměrem Úmluvy je zvýšit povědomí o hodnotě, zranitelnosti a jedinečnosti krajiny, ve které žijeme, a podpořit proto její ochranu, cílevědomé a dlouhodobé plánování a spravování, včetně organizování vzájemné evropské spolupráce. Význam Úmluvy spočívá v tom, že ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a z hlediska charakteru krajiny trvale udržitelné krajinné politiky, a to za účasti veřejnosti místních a regionálních úřadů, a dále pak

zohledňovat charakter krajiny při formování politik územního rozvoje, urbánního plánování a jiných sektorálních či intersektorálních politik. Má sloužit jako efektivní nástroj mezinárodní spolupráce. K účasti na jejím plnění jsou přizvány nejen všechny členské státy Rady Evropy, ale i státy nečlenské.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Vzhledem k tomu, že dosud nebyly vytvořeny pracovní orgány Úmluvy, soustředila se pozornost na implementaci Úmluvy na národní úrovni. Na MŽP byla vytvořena resortní skupina pro implementaci Úmluvy, která se schází 2x ročně. Vedení MŽP schválilo návrh postupu implementace Úmluvy v rámci resortu. Strategickým nástrojem naplňování Úmluvy na národní úrovni bude tzv. „Národní implementační plán“, který je připravován meziresortním koordinačním výborem (sdružuje zástupce MŽP, MŠMT, MMR, MZe a MK). Pro naplňování Úmluvy byly vypracovány dílčí dokumenty sloužící jako podklady pro zpracování strategického dokumentu „Politika krajiny České republiky“.

V rámci implementace Úmluvy byla vypracována řada odborných studií: Právní analýza o zohlednění Evropské úmluvy o krajině v novém stavebním zákoně a stávajících vyhláškách; Zajištění realizace Evropské úmluvy o krajině; Evropská úmluva o krajině a možnosti její implementace v oblasti koncepčních a plánovacích nástrojů pro realizaci krajinných politik; Identifikace relevantních geologických informací pro stanovení potenciálu krajiny Podřipska. Dokončen byl výzkumný projekt k podpoře krajinného plánu Podřipska a pilotní projekt krajinného plánu Podřipska „Historická struktura krajiny Podřipska“.

ČR se věnovala osvětové činnosti. Byl vydán informační leták o hlavních cílech Úmluvy, MŽP se přičinilo o zavádění efektivní environmentální výchovy do všech úrovní školního vzdělání (podpora projektu Ekologica zaměřeného na výchovu a učení dětí a mládeže vnímání krajiny). ČR se účastnila programu „Entente Florale Europe“ za účelem naplňování Úmluvy – zejména ve smyslu zvyšování angažovanosti obyvatel českých sídel v péči o městskou i venkovskou krajinu. Pozornost byla zaměřena také na zvyšování účasti obyvatel na veřejném projednávání činností a záměrů v krajině. Pochopení krajiny je základ k vybudování pocitu zodpovědnosti za krajinu. Dobrým příkladem percepce a pochopení krajiny je metodika dle rakouského vzoru ECOVAST, která byla implementovaná na podmětky ČR.

Priority do konce roku 2009

Cílem bude dokončit Národní implementační plán. Ten by měl stanovit potřeby do dalších let. Prioritně se bude úkoly vyplývajícími z Úmluvy zabývat meziresortní koordinační výbor, který bude spolupracovat s experty a dalšími odborníky z akademické a odborné sféry. Dokončena by měla být také Politika krajiny ČR a metodika krajinného plánování, vypracování typových a pilotních projektů k ověření této metodiky a zabezpečení pilotních krajinných plánů na vybraných lokalitách (předběžně na území Kuksu, Kladrub nad Labem, Podřipska, Povodí Střely, Lednicko-valtického areálu, Karvinska a Třeboňska). Společně s pilotními krajinnými plány bude podporováno jejich veřejné projednávání, vedoucí k pochopení a poté i aktivní ochraně krajiny laickou veřejností.

MŽP bude aktivně podporovat celostátní soutěž „Zelená stuha“ a zajištění účasti českých lokalit v soutěži Rady Evropy „Cena krajiny“.

ČR bude posilovat podporu vzdělávání, zvyšování uvědomění a zlepšení přístupu veřejnosti k informacím o hodnotě, zranitelnosti a jedinečnosti krajiny a širší informování veřejnosti o Úmluvě. MŽP bude usilovat o zavádění efektivní environmentální výchovy do všech úrovní školního vzdělání. V této souvislosti bude i v nadcházejícím období podporovat projekt Ecologica. Rovněž bude pokračovat v posilování a zvyšování role obyvatel při veřejném projednávání činností a záměrů v krajině.

5 Organizace spojených národů pro vědu, výchovu a kulturu (UNESCO) a environmentální smlouvy sjednané v jejím rámci

Organizace spojených národů pro vědu, výchovu a kulturu je vládní organizací, která byla založena dne 16. 11. 1945. Jejím hlavním úkolem je usilovat o udržení mezinárodního míru rozvíjením spolupráce mezi státy v oblasti výchovy, vědy a kultury, prosazováním úcty k lidským právům a právnímu řádu. UNESCO je v rámci systému OSN jedinou organizací zabývající se základními a společenskými vědami, je průkopníkem v oblasti ochrany životního prostředí (biosféra, hydrologie, oceánografie). Znamé jsou aktivity v oblasti ochrany hmotného i nehmotného kulturního dědictví. Ústředí UNESCO sídlí v Paříži.

Mezi programy UNESCO patří Mezinárodní hydrologický program (IHP) zabývající se oběhem vody v přírodě a jejím hospodárným využitím, Mezinárodní geologický korelační program (IGCP) zkoumající vývoj zemské kůry, program Člověk a biosféra (MAB) prosazující integrovanou ochranu životního prostředí, která se snaží skloubit zájmy jak přírody, tak i lidské činnosti. V rámci programu MAB vznikla síť biosférických rezervací, kterou tvoří významné pevninské, mořské a smíšené ekosystémy. ČR je také od roku 2005 členem Mezivládní oceánografické komise (IOC), jejímž cílem je podpora mezinárodní spolupráce a koordinace programů v oblasti výzkumu, služeb a vzdělávání a využití získaných poznatků na zlepšení řízení k udržitelnému rozvoji a ochraně mořského prostředí.

Ve vztahu k životnímu prostředí plní významnou úlohu v oblastech výchovy a vzdělávání, monitorování a výzkumu složek životního prostředí (probíhá v biosférických rezervacích), shromažďování informací o životním prostředí a jejich šíření, ochrany biologické rozmanitosti a ochrany vod, podpoře udržitelného rozvoje cestovního ruchu a využití solární energie a alternativních zdrojů energie.

5.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (tzv. Ramsarská úmluva)

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva byla sjednána z iniciativy organizace UNESCO dne 2. 2. 1971 v íránském Ramsaru a vstoupila v platnost dne 21. 12. 1975. K 30. 6. 2008 má 158 smluvních stran. ČSFR se stala smluvní stranou dne 2. 7. 1990. Po rozpadu ČSFR sukcedovala ČR do závazků plynoucích z Úmluvy dne 1. 1. 1993 (č. 396/1990 Sb.). Sekretariát Úmluvy sídlí v Glandu (Švýcarsko).

Hlavním cílem Ramsarské úmluvy je celosvětová ochrana všech typů mokřadů, vzhledem k jejich významným ekologickým funkcím,

ale též pro jejich hodnoty ekonomické, kulturní, vědecké a rekreační. Každý smluvní stát má povinnost zařadit alespoň jeden mokřad do „Seznamu mokřadů mezinárodního významu“, zabezpečit ochranu mokřadů na svém území a zapojit se do výměny informací o mokřadech. V současné době je na seznamu mokřadů mezinárodního významu vedeno 1702 mokřadů o celkové rozloze 153 mil ha. Česká republika má do seznamu zařazeno 12 mokřadů. V rámci Úmluvy je veden také „Seznam ohrožených mokřadů“, na nějž ČR zařadila 4 mokřady mezinárodního významu.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

ČR byla zvolena na období 2006 – 2008 společně s Rakouskem, Slovinskem a Gruzíí do Stálého výboru Úmluvy za region Evropy a účastnila se 35., 36. a 37. zasedání Stálého výboru Ramsarské úmluvy (14. – 16. 2. 2007, 25. – 29. 2. a 2. – 6. 6. 2008, Gland). ČR byla také členem 11členné komise, jež v březnu 2007 vybírala nového generálního tajemníka Úmluvy, kterým byl zvolen Anada Tiéga z Nigeru.

Byly aktualizovány dotazníky o českých mokřadech mezinárodního významu, čímž byla naplněna reportingová povinnost sekretariátu Úmluvy. V březnu 2008 ČR odeslala sekretariátu také svou národní zprávu hodnotící implementaci Úmluvy v ČR za období let 2005 – 2007.

Pokračovaly práce na přípravě reedice česko-anglického slovníku výrazů z oblasti ochrany vod a mokřadů a manuálu Ramsarské úmluvy. V rámci osvětových aktivit byly vydány informační letáky ke čtyřem českým mokřadům mezinárodního významu.

Rovněž byla zahájena příprava akčního plánu pro Vodní a mokřadní ekosystémy SOBR ČR. Ve spolupráci Českého národního výboru MaB a Českého ramsarského výboru byl zorganizován mezinárodní kurz o mokřadech (Třeboň, červen 2007).

Na přelomu dubna a května 2007 byla národním zástupcem pro Ramsarskou úmluvu zorganizována studijní cesta pro členy Trilaterální ramsarské platformy a Iniciativy pro mokřady Karpat zaměřená na management přeshraničních mokřadů mezinárodního významu. Cesty se zúčastnilo 16 účastníků, vč. zástupců sekretariátu Úmluvy a IUCN.

V září 2007 bylo zrealizováno školení o managementu vodních druhů ptáků, jejich výzkumu a významu kroužkování a inventarizace pro pracovníky z RS Hutovo Blato v Bosně a Hercegovině. Realizací projektu byly naplňovány závazky plynoucí pro ČR z Úmluvy z oblasti vzdělávání, osvěty a rozvoje mezinárodní spolupráce při ochraně

mokřadů jako biotopů pro vodní ptactvo a současně byly plněny závazky vyplývající z členství ČR ve Stálém výboru Ramsarské úmluvy, kdy ČR má blíže spolupracovat na implementaci Ramsarské úmluvy alespoň s jednou z osmi vybraných zemí evropského regionu.

Dne 15. 11. 2007 byl v Bratislavě slavnostně vyhlášen Trilaterální příhraniční mokřad Niva na soutoku Moravy, Dyje a Dunaje, a to za účasti členů Trilaterální ramsarské platformy, zástupce sekretariátu Ramsarské úmluvy a zástupců ministerstev životního prostředí ČR, Slovenska a Rakouska. ČR u této příležitosti vydala leták ve třech jazykových verzích.

V prosinci 2007 se uskutečnilo zasedání Českého ramsarského výboru a Expertní skupiny.

Priority do konce roku 2009

Ministerstvo životního prostředí bude nadále koordinovat aktivity na národní úrovni směřující k plnění úkolů, které pro ČR plynou z Úmluvy, a to ve spolupráci se zainteresovanými resorty, Českým ramsarským výborem a Expertní skupinou, jejímiž členy jsou odborní pracovníci kvalifikovaní v ochraně mokřadů a vodního ptactva a také garanti jednotlivých českých mokřadů mezinárodního významu. Uskuteční se zasedání Českého ramsarského výboru. Bude se pokračovat v implementaci Strategického plánu ochrany mokřadů ČR pro období 2004 – 2008.

V roce 2008 bude připraven Akční plán kapitoly Vodní a mokřadní ekosystémy Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR. Delegation České republiky vedená národním zástupcem pro Ramsarskou úmluvu se zúčastní 10. zasedání konference smluvních stran ve dnech 28. 10. – 4. 11. 2008 v Korejské republice. ČR projeví zájem o znovuzvolení do Stálého výboru Úmluvy za evropský region na období 2009 – 2011.

MŽP bude nadále koordinovat aktivity vyplývající z Úmluvy pro Českou republiku. Ve spolupráci se zainteresovanými resorty, Českým ramsarským výborem a Expertní skupinou bude MŽP naplňovat usnesení přijatá na COP 9 (2005) a COP 10 (podzim 2008), jež jsou pro ČR relevantní.

Pozice členských států EU se v rámci jednání Úmluvy nekoordinují, v posledních letech však před jednáními Úmluvy mezi členy EU probíhá neformální výměna informací.

5.2 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Úmluva byla podepsána v rámci UNESCO v Paříži dne 16. 11. 1972, v platnost vstoupila dne 17. 12. 1975. ČSFR přistoupila k Úmluvě dne 15. 11. 1990 a Úmluva vstoupila pro ČSFR v platnost dne 15. 2. 1991 (č. 159/1991 Sb.). Na základě sukcese je platná pro ČR. Její sekretariát sídlí v Paříži (Francie).

Hlavní povinností smluvní strany Úmluvy je zabezpečit označení, ochranu, zachování a předávání kulturního a přírodního dědictví budoucím generacím. Stát to zajistí při maximálním využití svých vlastních zdrojů, případně s mezinárodní pomocí a spoluprací.

MŽP se společně s MK podílí na praktické realizaci Úmluvy, jejímž gestorem je MZV. Odbor ochrany krajiny MŽP má v garanci zejména přírodní dědictví UNESCO. Jeho cílem je v rámci České

republiky, potažmo v rámci celé Evropy, podporovat nominace a zápisy přírodních památek na úkor kulturních, jejichž seznam je již značně předimenzovaný. ČR patří prvenství v množství zapsaných kulturních památek UNESCO na 1 obyvatele v Evropě.

Hlavní aktivity v roce 2007 a 1. pololetí 2008

Delegace ČR složená ze zástupců MK a MŽP se v roli pozorovatele účastnila 31. jednání Výboru pro světové dědictví UNESCO (23. 6. – 2. 7. 2007, Christchurch, Nový Zéland). Výbor měl na programu pravidelně strukturovanou agendu, z níž nejdůležitější body byly projednávání jednotlivých nominací na kulturní, přírodní a smíšené památky (např. bylo kladně rozhodnuto o přírodní přeshraniční nominaci SR/Ukrajina (Karpatské původní bučiny), projednávání stavu ochrany již zapsaných památek, harmonizace a vyvážení indikativního seznamu, zejména z hlediska nevyváženosti poměru mezi kulturními a přírodními památkami. Novým tématem je vztah ochrany kulturního a zejména přírodního dědictví ve vztahu ke změně klimatu. Diskutovaly se zkušenosti států s implementací Úmluvy z hlediska přírodního dědictví (implementační strategie: systémové a expertní přístupy k tvorbě a aktualizaci indikativního seznamu, vztah naplňování Úmluvy k implementaci CBD, Evropské úmluvy o krajině, Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat atd.).

Celkem Výbor během svého 31. jednání zapsal do Seznamu světového dědictví 22 nových lokalit: 16 kulturních, 5 přírodních a 1 smíšenou. Padlo také doposud bezprecedentní rozhodnutí v historii naplňování Úmluvy, kdy Výbor vyškrtl ze Seznamu přírodní památku „Arabian Oryx Sanctuary“, protože Omán nedostal svému závazku ochránit jedinečnou univerzální hodnotu této přírodní rezervace.

Zástupci MŽP, Stálé mise ČR při UNESCO, MZV, MK a NPÚ se aktivně účastnili 16. generálního shromáždění států Úmluvy o světovém dědictví UNESCO (24. – 25. 10. 2007, Paříž). Do Výboru světového dědictví opět nebyla zvolena žádná země z regionu střední a východní Evropy. Bylo však rozhodnuto o systému volebních regionů, čímž bude zajištěna určitá geografická vyvážení Výboru.

Zasedání schválilo „Strategický dokument o dopadu klimatické změny na lokality světového dědictví“, jehož vypracování následovalo po přijetí „Zprávy o dopadech klimatické změny“ a „Strategie pomoci státům při přípravě adaptačních opatření k řešení dopadů klimatické změny“ na zasedání Výboru ve Vilniusu v roce 2006. Důležité je též přijetí rezoluce k plánům hospodaření závazným pro navrhované i stávající lokality světového dědictví. Pro přírodní lokality bude upraven manuál pro snadnější postup během roku 2008.

MŽP dále řídilo činnost meziresortní skupiny pro zajištění péče o přírodní a kulturní hodnoty Lednicko-valtického areálu (usnesení vlády ze dne 17. 8. 2004 č. 769), která je důležitá z hlediska implementace Úmluvy na národní úrovni. Tato skupina mj. vykonává supervizi nad přípravou plánu hospodaření („management plan“), který je nezbytnou součástí implementace Úmluvy. MŽP je jedním ze zakladatelů Biosférické rezervace (BR) Dolní Morava, která je zpracovatelem plánu. Území Lednicko-valtického areálu je evidováno v subkategorii kulturní krajina UNESCO, proto zde má MŽP jisté kompetence v ochraně přírody a krajiny (CHKO Pálava, BR Dolní Morava, NPR Lednické rybníky) včetně spolupráce na průběžném „monitoringu“ stavu ochrany památky (hodnocení stavu a změn v prostředí památky z hlediska přírody a krajiny (VÚKOZ, v.v.i.).

Priority do konce roku 2009

Pro ČR z Úmluvy vyplývá povinnost připravit indikativní seznam přírodního dědictví na základě expertní analýzy a koordinace s ostatními státy Úmluvy (na předchozích jednáních proběhly debaty např. o možnosti regionální sériové nominaci karpatských bučin: SR, Ukrajina, Polsko, Rumunsko, ČR).

Prioritou bude také vypracování zjišťovací studie potenciálu přírodních památek České republiky pro nominaci na Seznam světového dědictví UNESCO. Bude nezbytné porovnání potenciálních přírodních památek v České republice s již zapsanými přírodními památkami na Seznamu světového dědictví, případně s připravovanými nominacemi.

Seznam příloh	
1.	Rozhodnutí 9. zasedání konference smluvních stran Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (23.– 27. 6. 2008, Bali, Indonésie), ze kterých plynou úkoly pro ČR
2.	Rozhodnutí 3. zasedání konference smluvních stran Stockholmské úmluvy o perzistentních organických polutantech (30. 4. – 4. 5. 2007, Dakar, Senegal), ze kterých plynou úkoly pro ČR
3.	Rozhodnutí 9. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti (19. – 30. 5. 2008, Bonn, Německo), ze kterých plynou úkoly pro ČR
4.	Rozhodnutí 4. zasedání smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti sloužícího jako zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti (12. – 16. 5. 2008, Bonn, Německo), ze kterých plynou úkoly pro ČR
5.	Rozhodnutí 14. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) (3. – 15. 6. 2007, Haag, Nizozemsko), ze kterých plynou úkoly pro ČR
6.	Rozhodnutí 2. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat (17. – 19. 6. 2008, Bukurešť, Rumunsko), ze kterých plynou úkoly pro ČR
7.	Rozhodnutí 13. zasedání konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a 3. zasedání smluvních stran Kjótského (3. – 15. 12. 2007, Bali, Indonésie), ze kterých plynou úkoly pro ČR
8.	Rozhodnutí 8. zasedání konference smluvních stran Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe (3. – 14. 9. 2007, Madrid, Španělsko), ze kterých plynou úkoly pro ČR
9.	Přehled hlavních úkolů a reportingových povinností v rámci plnění CLRTAP a k ní sjednaných protokolů (2007, 2008 – 2009)
10.	Rozhodnutí 3. zasedání smluvních stran Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (11.–13. 6. 2008, Riga, Lotyšsko), ze kterých plynou úkoly pro ČR
11.	Rozhodnutí 4. zasedání smluvních stran Úmluvy o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států (19. – 21. 5. 2008, Bukurešť, Rumunsko), ze kterých plynou úkoly pro ČR

Seznam zkratk	
AAU	Jednotka přiděleného množství
ABS	Spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů plynoucích z genetických zdrojů
AHTEG	Ad hoc odborné skupiny expertů
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AWG LCA	Ad hoc pracovní skupina pro dlouhodobou spolupráci pod UNFCCC
BAT/BEP	Nejlepší dostupná technika/nejlepší environmentální praxe
BCH	Informační systém Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti
BR	Biosférická rezervace
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti
CCIC	Výbor pro provádění Karpatské úmluvy
CDM	Mechanismus čistého rozvoje (v rámci agendy změny klimatu)
CEB	Rozvojová banka Rady Evropy
CENIA	Česká informační agentura o životním prostředí
CEP	Výbor pro politiku životního prostředí
CEPA	Komunikace, výchova, vzdělávání a informování veřejnosti (v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti)
CER	Certifikovaná emisní redukce
CHKO	Chráněná krajinná oblast
CHM	Informační systém
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
CLRTAP	Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států
CNPA	Karpatská soustava chráněných území
COP	Konference smluvních stran
COŽP	Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy
CPB	Cartagenský protokol o biologické bezpečnosti
CRIC	Výbor pro kontrolu provádění UNCCD
CSD	Komise OSN pro udržitelný rozvoj
ČESON	Česká společnost pro ochranu netopýrů
ČGS	Česká geologická služba
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČSO	Česká společnost ornitologická
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČZU	Česká zemědělská univerzita
DGD	Podkladový dokument pro učinění rozhodnutí o povolení dovozu/vývozu
DNA	Určený vnitrostátní orgán
EB	Výkonný orgán
ECOSOC	Hospodářská a sociální rada OSN
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí
EGAA	Expertní skupina pro snižování amoniaku

Seznam zkratk	
EGPM	Expertní skupina pro prachové částice
EGTEI	Expertní skupina pro technicko-ekonomické otázky
EHK OSN (UN ECE)	Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů
EIA	Posuzování vlivů na životní prostředí
EK	Evropská komise
EMEP	Program spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě
EPR	Program hodnocení stavu a politiky životního prostředí
ERU	Jednotka emisní redukce
ES	Evropské společenství
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství
GBIO	Světový biodiverzitní výhled
GEF	Globální fond pro životní prostředí
GEO	Skupina pro pozorování Země
GEOSS	Globální pozorovací systém Země
GM	Geneticky modifikovaný
GMO	Geneticky modifikované organismy
GOOS	Globální systém pozorování oceánů
GŘC	Generální ředitelství cel
GSPC	Světová strategie ochrany rostlin
GTI	Světová taxonomická iniciativa
IAS	Invazní vetřelecké druhy
ICP	Program mezinárodní spolupráce
IGCP	Mezinárodní geologický korelační program
IHP	Mezinárodní hydrologický program
IOC	Mezivládní oceánografická komise
IPCC	Mezivládní panel pro změnu klimatu
IPPC	Úmluva o mezinárodní ochraně rostlin
ITL	Mezinárodní transakční uzel
IWAC	Mezinárodní středisko hodnocení vod
IWC	Mezinárodní velrybářská komise
JI	Projekty společné implementace v rámci změny klimatu
JISC	Dozorčí výbor pro projekty společné implementace
LMO	Živé modifikované organismy
LTSP	Dlouhodobý strategický plán
LUCF GPG	Zásady dobré praxe pro sektor využívání půdy a lesního hospodářství
LULUCF	Využívání území, změny ve využívání území a lesnictví
MA	Hodnocení ekosystémů na přelomu tisíciletí
MAB	Člověk a biosféra
MDI	Dávkovací inhalery
MDG	Rozvojové cíle tisíciletí
MEAs	Mnohostranné environmentální smlouvy
MOP	Zasedání smluvních stran

Seznam zkratk	
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NGO	Nevládní organizace
NBSAP	Národní strategie ochrany biodiverzity a akční plány
NFP	Národní kontaktní osoba
NIP	Národní implementační plán
NIS	Národní inventarizační systém
NPR	Národní přírodní rezervace
NRS	Národní systém registrů
NWP	Pracovní program z Nairobi (v rámci agendy změny klimatu)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OECD/DAC	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj/ Výbor pro rozvojovou pomoc
OEWG	Otevřená pracovní skupina
OIE	Světová organizace pro zdraví zvířat
OSN	Organizace spojených národů
PEBLDS	Celoevropská strategie biologické a krajinné rozmanitosti
PIC	Postup předchozího souhlasu
POPs	Perzistentní organické polutanty
PoW PA	Program činností pro chráněná území
Protokol PRTR	Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek
QA/QC	Kontrolní plán
RAP	Regionální akční program
RE	Rada Evropy
REC	Regionální environmentální centrum
RECETOX	Výzkumné centrum pro environmentální chemii a ekotoxikologii
ŘR UNEP	Řídící rada Programu OSN pro životní prostředí
RÚ	Regionální úřadovna
SAICM	Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami
SB	Řídící orgán
SCBD	Sekretariát Úmluvy o biologické rozmanitosti (zároveň také Sekretariát Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti)
SBI	Podpůrný orgán pro implementaci
SBSTA	Podpůrný orgán pro vědecké a technické poradenství (v rámci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu)
SBSTTA	Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti (v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti)
SEA	Strategické posuzování vlivů na životní prostředí

Seznam zkratk	
SOBR ČR	Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky
SNS	Společenství nezávislých států
SPOPK ČR	Státní program ochrany přírody a krajiny ČR
SSC	Projekty malého rozsahu
SVE	Střední a východní Evropa
SZÚ	Státní zdravotní ústav
TEAP	Technický a ekonomický hodnotící panel
TF	Úkolová skupina
TFEIP	Úkolová skupina pro emisní inventury a projekce
TFIAM	Úkolová skupina pro modelování integrovaného hodnocení
TFHMs	Úkolová skupina pro těžké kovy
TFHTAP	Úkolová skupina pro hemisférický transport znečištění ovzduší
TFPOPs	Úkolová skupina k Protokolu o persistentních organických polutantech
THE PEP	Pan-evropský program pro dopravu, zdraví a životní prostředí
UCED	Konference OSN o životním prostředí a rozvoji
UNCCD	Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe
UNDP	Program OSN pro rozvoj
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
UNEP DTIE	Sekce UNEP pro technologii, průmysl a ekonomiku
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNFCCC	Rámcová úmluva OSN o změně klimatu
UNIDO	Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
VEKSA	Státy východní Evropy, Kavkazu a Střední Asie
VERS	Východoevropská regionální skupina
VOC	Těkavé organické sloučeniny
VS OSN	Valné shromáždění OSN
VT	Výkonný tajemník
VÚKOZ, v.v.i	Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, veřejná výzkumná instituce
VÚV TGM	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka
WGE	Pracovní skupina pro účinky
WGSR	Pracovní skupina pro strategie a revise
WHO	Světová zdravotnická organizace
WMO	Světová meteorologická organizace
WSSD	Světový summit o udržitelném rozvoji
WWF	Světový fond ochrany přírody
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce